

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΓ΄

Λυδερική ἑφημερίδα Ἐν Ἑλλάδι ἡμ. 12, ἐν ἡμετέροις ἡμ. 20 — δι' ἐπιτομὰς ἔρχονται ἀπὸ τῆς Ἰωνίας, Ἰθάκης, Ἑύβοιας καὶ ἐκ τῆς ἰσθμίου. — Γραφεῖον διὰ τῆς Ὁδοῦ, Σουλίου 22. 22 Φεβρουαρίου 1887

Ο ΕΜΠΡΗΣΤΗΣ

(Μυθιστορία Ἑλλ. θερά.—Μεταφράσις Α. Β.)

[Συνέχεια τῆς προηγούμενου φύλλον.]

Ε΄.

Ὁ συμβολαιογράφος

Ὁ πύργος τοῦ Βλινύ, ὡς γνωρίζομεν, ἀνῆκεν ἄλλοτε εἰς τὸν μακαρίτην Δυχαμέλ, ὅστις καὶ τὸν ἡγάπα, ὡς ἐφαίνετο, πολὺ. Ὅχι διότι ὁ πύργος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἐθελεγεν ἰδίᾳ τὸν πατέρα τῆς Ἀδριανῆς, ἀγρότην κτηματίαν, κερδοσκοποῦντα κάπως ἐπὶ τῶν σιτηρῶν, τῶν κτηνῶν, καὶ ἄλλων ποικίλων εἰδῶν ἄλλ' αἱ γαῖαι τοῦ κτήματος ἦσαν ἐξαιρετοῦ ποιότητος καὶ προσοδοφόροι, ὁ δὲ Δυχαμέλ ἐγνώριζε νὰ χρησιμοποίησεν αὐτάς.

Οὐδὲν ἐπομένως ὑπεδείκνυεν, ὅτι διάθεσιν εἶχε ν' ἀποξενωθῆ τοῦ κτήματος αὐτοῦ, ὅτε, ἐν ἔτος περιπου πρὸ τῆς ἐποχῆς εἰς ἣν εὐρισκόμεθα, κατόπιν ἐπισκέψεως τοῦ Κ. Λοβεδύ εἰς Βωβραί, ὁ Κ. Δυχαμέλ ἀνήγγειλεν αἰφνης ὅτι εἶχε πωλήσει τὸ Βλινύ εἰς τὸν σύγγαμβρόν του ἀντὶ πεντακοσίων χιλιάδων φράγκων. Γνωστὴ ἦτο ἡ ἐπὶ τοῦ ἀγρότου—καίτοι ἰκανῶς πονηροῦ—ἐπίδρασις τοῦ Παρισινοῦ, ὥστε δὲν προῦξένησε μεγάλην ἐκπληξιν ἢ αἰφνίδιος αὐτῆ ἀπόφασιν. Ἄλλως δὲ ἡ ὑπόθεσις διεξήχθη ταχέως· αἱ περὶ πληρωμῆς νόμιμοι προθεσμιαὶ μὲν εἰς ἔτηρήθησαν, καὶ ὁ Λοβεδύ ἔσπευσε νὰ κατοικήσῃ μετὰ τοῦ υἱοῦ του ἐν τῷ πύργῳ, ὅπου ἐσκόπων νὰ διακίμεται τὸ θέρος ἐκάστου ἔτους.

Ὁ αἰφνίδιος θάνατος τοῦ πωλητοῦ ἐμπόδισε νὰ γνωσθῶσι πάσαι τῆς πωλήσεως αἱ λεπτομέρειαι. Ἄλλ' ἡ Ἀδριανῆ καὶ ἡ μήτηρ τῆς δὲν ἡγάπων αὐτὸ τὸ κτήμα, κ' ἐπρωτίμων αὐτοῦ πολὺ τὴν ἐν Βωβραί οἰκίαν των, μόνον δὲ ἡ σοβαρότης τῆς περιστάσεως ἠδύνατό ν' ἀναγκάσῃ αὐτάς νὰ καταλύσωσιν ἐν τῷ πύργῳ. Ἄλλως ἡ κυρία Δυχαμέλ ἠσθάνετο ἀκουσα εἶδος τι δυσπιστίας πρὸς τὸν γαμβρόν της. Πλὴν τούτου, ὁ Λοβεδύ ἀπὸ μακροῦ ἤδη ἐσκέπτετο νὰ νυμφεύσῃ τὸν Ἐκτορα μετὰ τῆς

Ἀδριανῆς, ἡ δὲ νεάνις οὐδόπως ἐνέκρινε τὸ σχέδιον τοῦτο, διότι ἡ ἐλαφρότης, ὁ ἐγωισμὸς καὶ ἡ αὐτάρκεια τοῦ Ἐκτορος τῇ ἀπήρρεσκον, ὡς ἀπήρρεσκον εἰς τὴν μητέρα της ἡ ψευδῆς ἀγαθότης τοῦ τραπεζίτου.

Ὁ πύργος τοῦ Βλινύ, ἐν πάροδος πλατανόφυτος συνέδεε πρὸς τὴν ἐπαρχιακὴν ἑδρὴν, ἦτο οὐχ ἦττον φαιδρὰ κατοικία, σύσκιος καὶ κατάρβυτος. Τὰ δωμάτια, πλουσιῶς ἡντρεπισμένα, παρῆχον πᾶσαν τὴν σημερινὴν ἀνεσιν, ὅπισθω δὲ τῆς οἰκοδομῆς ἐξετείνετο ὠραίος ἀνθῶν καὶ ἀγγλικὸς κήπος, ἐν ᾧ μὲν παλαιὸς ἰδιοκτήτης εἶχε σπείρει δαυκία καὶ γογγύλια, ὁ δὲ νέος εἶχε περιποιηθῆ κατὰ τὸν ἀρχικόν του προορισμόν.

Μετὰ μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας τῆς ἐν Βλινύ ἀφίξεως αὐτῶν ἀνευρίσκομεν τὰς κυρίας Δυχαμέλ καθήμενας ἐπὶ ἀγροτικῶν ἐδρῶν, κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς αἰθούσης, ὑπὸ ἀνθηρῶν σιαιάδα. Ἐφαίνοντο κατηφεῖς καὶ καταβεβλημένοι. Ἐν τῷ οἴκῳ δὲ ἠκούετο θόρυβος σφαιριζόντων, γελώντων καὶ φαιδρῶς συνομιλούντων. Ἦσαν πάντες προσκεκλημένοι τοῦ Κ. Λοβεδύ, ὅστινες ἔπαιζον ἐν τῷ σφαιριστηρίῳ μετὰ τοῦ Ἐκτορος, ἀναμένοντες τὴν ὥραν τοῦ γεύματος.

Δὲν ἦσαν ὅμως μόναι αἱ δύο κυρίαί. Ὁ τραπεζίτης ἐκάθητο πλησίον καὶ ὠμίλει πρὸς αὐτάς ταπεινῇ τῇ φωνῇ, ὅτε ὑπηρετῆς προσελθὼν ἀνήγγειλεν εἰς τὴν κυρίαν Δυχαμέλ, ὅτι ὁ Κ. Περρέν, ὁ συμβολαιογράφος, ἀφίκετο κ' ἐπεθύμει νὰ τὴν ἰδῆ.

— Ὡ! ἄς ἔλθῃ, ἄς ἔλθῃ! εἶπεν ἀμέσως ἐκείνη· ὁ Κ. Περρέν εἶνε φίλος μας.

Καὶ ἡ Ἀδριανῆ δ' ἐπίσης ἐφάνη μεγάλως εὐχарιστηθεῖσα ἐκ τῆς διακοπῆς αὐτῆς, διότι ὁ θεῖός της κατεγίνετο καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην νὰ τὴν πείσῃ, ὅτι ταχὺ συνοικέσιον μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ υἱοῦ του ἦτο τὸ μόνον μέσον ἐπανορθώσεως τῆς ἐπελθούσης συμφορᾶς.

Μετ' ὀλίγον ὁ ὑπηρετῆς εἰσήγαγε τὸν ἐπισκέπτην. Ὁ Κ. Περρέν ἦτο τεσσαρακοντούτης περιπου, εἶχε ζωρὸν τὸ βλέμμα, κ' ἐθεωρεῖτο χρηστός κ' ἐπιτήδειος εἰς τὸ ἔργον του.

— Καλημέραν, Περρέν! τῷ εἶπεν ἡ κυρία Δυχαμέλ. Τί νέα ἔχεις περὶ τῆς πτωχῆς οἰκίας μας;

— 'Η οικία σας έτελείωσε, κυρία, απήντησεν ο συμβολαιογράφος. 'Αλλ' εκτός των οικογενειακών αναμνήσεων, αϊ όποια καθίστων τό ακίνητον αυτό ιδιαιτέρως πολύτιμον, αϊ άλλαι ζημίαι σας δέν θά ήνε μεγάλαι. 'Η οικία ήτον ήσφαλισμένη, καθώς και τό περιεχόμενον της, θά φροντίσω δέ νά πληρώσουν αϊ εταιρίαί γρήγορα. . . 'Επειτα, προσέθηκε μειδιών, και πραγματική αν ύποθεθῆ ή μικρά αυτή ελαττώσις τής περιουσίας σας, δέν είνε ανεπανόρθωτος. . . Κ' έρχομαι νά θέσω εις τήν διάθεσίν σας όσον δήποτε χρηματικών ποσόν θέλετε.

— Ευχαριστώ, αγαπητέ μου Περρέν. 'Ολίγαι χιλιάδες φράγκων θ' άρκέσουν ν' άνανεώσωμεν εγώ και ή κόρη μου τήν ένδυμασίαν μας. . . 'Αλλ' έχεις, μου φαίνεται, και κάτι άλλο νά μās ειπής.

— Μάλιστα, κυρία, αλλ' ό,τι όφείλω νά σας άνακοινώσω είνε όλως διόλου ιδιαιτερον. . .

— 'Ημπορείς νά δηλήσης ελευθέρως ένώπιον τής θυγατρός μου και του συγγάμβρου μου. . . δι' αυτούς δέν έχω μυστικά.

— Είνε φυσικόν, απήντησεν ο συμβολαιογράφος μετά τινος στενοχωρίας, ούχ ήττον έπειδή ή ύπόθεσις περί τής όποιας πρόκειται άφορά προσωπικώς σας καθώς και τήν δεσποινίδα 'Αδριανήν, ή όποια είνε διάδοχος των δικαιωμάτων του μακαρίτου πατρός της. . .

— Με άλλους λόγους, κύριε Περρέν, ειπε μετά τινος πικρίας ο Λοβεδύ, έγείραμενος, εγώ σας στενοχωρώ. . . Σας άφίνω λοιπόν πρὸς στιγμήν.

Χαιρετίσας δέ με ήθος έπιτετηθευμένον, εισήλθεν εις τήν οικίαν. Δέν άπεμακρύνθη όμως, αλλ' ήρχισε περιφερόμενος άπό του σπαιριστηρίου εις τήν αίθουσαν, και προκύπτων ένιστε εις τό παράθυρον ταύτης ή εκείνου.

'Ο συμβολαιογράφος είχε κύψει μυστηριωδώς πρὸς τήν κυρίαν Δυχαμέλ.

— 'Ως ειλικρινής σας φίλος, ειπα, λυπούμαι πολύ ότι έδέχθητε νά καταλύσατε έδώ.

— Τι νά κάμωμεν; απεκρίθη ή κυρία Δυχαμέλ άμηχανούσα. Σχεδόν μās απήγαγον. 'Ωφελήθησαν άπό τήν κατάπληξιν και τήν λύπην τής πρώτης στιγμής. . . 'Αλλά ποιους λόγους έχεις, Περρέν, νά λυπήσαι δι' αυτήν μας τήν άπόφασιν;

— Δέν ήξεύρω κυρία, . . αλλ' είνε κάτι, τό όποιον έπιθύμουν νά σαφηνίσω. Μετά τόν πρόωρον θάνατον του συζύγου σας, δέν έτόλμησα νά σας άπευθύνω μερικώς έρωτήσεις, δια νά μή σας προξενήσω συγκινήσεις λυπηράς, αλλ' άδέν δύναμαι πλέον ν' άναβάλω έξετάσεις τινάς περί ύποθέσεως πολύ λεπτής. Τό ποσόν των πεντακοσίων χιλιάδων φράγκων, τό όποιον πρέπει νά έλαβεν ο κ. Δυχαμέλ ως τίμημα του Βλινύ, είνε εις χείρας σας;

— Διόλου ένόμιζα ότι είχε κατατεθῆ εις τό συμβολαιογραφείον σου.

— Δέν κατετίθη, κυρία. Μολοντί ο κ. Λοβεδύ έχει τακτικήν άπόδειξιν παραλαβής, τά χρήματα ούδέποτε περιήλθον εις χείρας μου, διότι ο Κ. Δυχαμέλ, ως δύναμαι νά τό άποδείξω, μ' έβεβαίωσεν, ότι συνεπέα προσωπικών συμφωνιών μετά του συγγάμβρου του, τά χρήματα αυτά είχαν παραδοθῆ εις αυτόν τόν ίδιον. 'Αν όμως ο σύζυγός σας τά έλαβεν, άδύνατον είνε νά μή σας ώμίλησε περί τής ποσότητος αυτής και τής χρήσεως τήν όποιαν έκαμε.

— Δέν γνωρίζω άπολύτως τίποτε, ο σύζυγός μου, μολοντί ήτο φιλοστοργότατος και πρὸς τήν κόρην του και πρὸς εμέ, σπανίως μās έκαμνε λόγον περί των ύποθέσεών του.

— 'Επειτα, υπέλαβεν ο Περρέν, εις τά έγγραφα του δέν εύρέθη τίποτε σχετικόν πρὸς τήν πληρωμήν αυτήν. Δέν ήγάπα δέ νά θησαυρίζη, και ήθελε μάλιστα νά καρποφορῶν τά χρήματά του. Ποσόν δέ τόσον σημαντικόν δέν ήμπορεῖ νά χαθῆ, χωρίς νά άφήση ίχνη.

— Στάσου! Στάσου! έφώνησεν ή κυρία Δυχαμέλ, ένθουμηθεῖσα αἰφνης. 'Ισως ήξεύρω τόρα πού άπέθεσε τό ποσόν αυτό ο σύζυγός μου.

Και διηγήθη ύ,τι τήν πρώϊαν ακριβώς εκείνην είχαν άνακοινώσει εις αυτήν ο Νοέλ περί τής κρύπτης ήν είχε κατασκευάσει.

'Ο συμβολαιογράφος έσκέφθη.

— Νομίζω ότι έχειτε δίκαιον, κυρία, ειπε τέλος. 'Αναμφιβόλως ο μακαρίτης έταμίευσεν εις αυτό τό κιβώτιον, τό όποιον κανείς δέν έγνώριζε, τό τίμημα του Βλινύ. 'Ισως προόρισε τά χρήματα εις άλλην τινά κερδοσκοπικήν επιχείρησιν, . . . 'Ισως και εις προΐκα τής αγαπητής του κόρης. 'Οπως δήποτε, τό ποσόν αυτό, πιθανώς εις τραπεζικά γραμμάτια, θά κατεστράφη άπό τήν πυρκαϊάν.

— Τις οἶδα; 'Ο Κ. Νοέλ βεβαιώνει ότι τό κιβώτιον ήτο άπρόσβλητον άπό τό πύρ. 'Ιδέ τον εκ μέρους μου, καλέ μου Περρέν, και ειπέ του ποίαν σπουδαιότητα έχει δι' ήμās τό περιεχόμενον του κιβωτίου αυτού, τό όποιον κατεσκεύασε.

— 'Εχε πεποιθήσιν εις αυτόν, μητέρα! έφώνησε ζωηρῶς ή 'Αδριανή. Τήν παρελθούσαν νύκτα μās έσωσε τήν ζωήν. Είμαι δέ βεβαία ότι δέν θά έδίσταζε νά εκτεθῆ και πάλιν δια νά σώση τήν περιουσίαν μας.

'Ο Περρέν ήτένισεν έταστικόν βλέμμα επί τήν νεάνιδα, ήτις άπέστρεψε τήν κεφαλήν.

— 'Οχι δλην σας τήν περιουσίαν, δεσποινίς, υπέλαβε, διότι και μετά τήν πυρκαϊάν εισθε πλούσιαι άκόμη, πολύ πλούσιαι. 'Εχετε όμως πολύ δίκαιον νά έχειτε πεποιθήσιν εις τόν Νοέλ Λο-

τελί. Τόν γνωρίζω, και ήξεύρω πολλές καλές πράξεις του. Είνε νέος βασις δια τής νοημοσύνης του, τής άνατροφής του, και των εύγενών του αισθημάτων καθίσταται πολύ άνώτερος του επαγγέλματός του.

Διαρκούσης τής συνομιλίας ταύτης οι δύο Λοβεδύ είχαν καταθῆ εις τόν κήπον. Παρήρχοντο δέ άδιακόπως πρὸ των διαλεγόμενων, ψιθυρίζοντες μεθ' Ικανής αυθადείας.

'Ο συμβολαιογράφος ήγήθη.

— Πρέπει νά επιστρέψω εις Βωβραί, υπέλαβε, και λυπούμαι πολύ, αγαπηταί μου κυρίαί, ότι σας άφίνω έδώ.

— 'Αλλά τέλος πάντων, Περρέν, τί φοβείσαι; ήρώτησεν ή κυρία Δυχαμέλ μετά τινος άνυπομονησίας. 'Επρεπε νά άρνηθῶ τήν παράκλησιν του γαμβρού μου;

— 'Ισως, πράγματι, σας ήτο άδύνατον ν' άρνηθῆτε, αλλ' τό κατ' εμέ θά νύχαριστούμην πολύ εάν δέν ήσθε έδώ. . . 'Επί του παρόντος, κυρία, προσέθηκεν εμπιστευτικώς, προσέχετε τάς παγίδας τάς όποιας ήμπορῶν νά σας στήσουν. Μήν ύπογράφετε κανέν έγγραφον, οίας δήποτε φύσεως, πρὶν με συμβουλευθῆτε.

'Η αγαθή γυνή, περίττομος, ήτοιμάζετο νά ζητήση εξήγησεις, ότε ο τραπεζίτης και ο 'Εκτωρ έπλησίασαν.

— Πώς; κύριε Περρέν, ειπαν ο Λοβεδύ, μεθ' υπερβολικής αγαθότητος, άναχωρείτε; 'Ηλπίζα ότι θά έμένετε νά γευματίσατε μαζί μας.

— Και μετά τό γεῦμα, εξηκολούθησεν ο 'Εκτωρ, νά μου δώσατε έν μάθημα εις τό σπαιριστήριον, όπου, καθώς λέγουν, εισθε πρώτης δυναμείας.

— Ευχαριστώ, κύριοι, απήντησε φιλοφρόνως αλλ' άζηρῶς ο συμβολαιογράφος. Με περιμένουν εις τό σπίτι. 'Ως πρὸς τό μάθημα, εξηκολούθησεν, δέν έχω αξίωσιν νά δίδω εις κανένα, άρκούμαι μόνον νά μή λαμβάνω.

Και χαιρετίσας απήλθε, μετά τινος δέ λεπτά ήκούσθη τό άμαξιόν του κυλιόμενον επί τής παρόδου.

Τότε ο Κ. Λοβεδύ άνέλαβε τήν προτέραν αυτού θέσιν παρά τῆ γυναικαδέλφῃ του και προσεπάθησεν έπιτηδείως νά εξιχνιάση τόν λόγον τής επισκέψεως του συμβολαιογράφου, αλλ' ή κυρία Δυχαμέλ ήρέσθη άπαντήσασα δι' ύπεκφυγών και εισήλθεν εις τήν οικίαν μετά τής 'Αδριανής.

'Ο τραπεζίτης, μείνας μόνος επί στιγμήν μετά του υίου του, ειπεν εις αυτόν περιφροντίς:

— 'Ο διάβολος νά πάρη τόν κατηραμένον αυτόν συμβολαιογράφον, ο όποιος έρχεται νά μās χαλάση τήν ύπόθεσιν. Είνε τόσον μάλλον επικίνδυνος, όσον είνε πονηρός και έχει δλην τήν

έμπιστοσύνην τής Λουίζας, καθώς είχε και του άνδρός της. Τόρα πρέπει νά κάμωμεν γρήγορα ό,τι έχομεν νά κάμωμεν. . . Τό χρηματιστήριον δέν ύψώνεται, και τόν μήνα αυτόν έπλήρωσα πάλιν πενήντα χιλιάδες φράγκα διαφοράς. 'Αν δέν λάβωμεν μέτρα, θά τά τινάξωμεν πρὶν πραγματοποιήσωμεν τά σχέδιά μας.

— Τι νά κάμωμεν; απήντησεν δυσθύμως ο 'Εκτωρ. Αυτό τό άνόητον κορίτσι δέν έννοεί καν τά ώραία μου λόγια.

— Πρέπει νά ώφεληθῆς, ειπεν ο Λοβεδύ παρ'αδόςως μειδιών, άπό τήν έννοικήν περίστασιν ή όποια σου παρουσιάζεται τόρα. 'Η θεία σου και ή εξαδέλφη σου θά μένουν εις τό Βλινύ, άρκετάς ήμέρας τουλάχιστον. 'Ας ώφεληθώμεν. 'Εμπρός, 'Εκτωρ, γίνου άκαταμάχητος! Τι όργή! Σῦ ο κατακτητής των Παρισινών δέν θά καταφέρης μίαν μικράν χωρικήν;

'Εγώ έμειδιάσεν αυταρέσκως ο 'Εκτωρ.

— Νά ιδούμεν, κατέεα, απήντησε, νά ιδούμεν! 'Αλήθεια, έμαθες τί ήθελε έδώ αυτός ο συμβολαιογράφος;

— 'Οχι. 'Αλλ' ύποθέτω, ότι θά ώμίλησε περί τής πληρωμής του Βλινύ. Είμαι φοβερά άνήσυχος, διότι επί τέλους θά άνακαλυφθῆ. . . Χωρίς άλλο ή κυρία Δυχαμέλ θά μετέδωκε εις τόν Περρέν τούς λόγους του Νοέλ περί του κιβωτίου εκείνου, τό όποιον ήτο κρυμμένον εις τόν τοίχον. 'Αν δέν άπατώμαι, εκεί μέσα κρύπτεται τό μυστικόν μας. 'Αχ, 'Εκτωρ! αν ήσουν δραστήριος, πρόθυμος και τολμηρός, όπως ήμουν εγώ εις τήν ήλικίαν σου, θά έπροσπάθεις νά βεβαιωθῆς. . .

— 'Ω! θαυμάσιον έργον μου άνάθετες, αλήθεια! Αυτό είνε δουλειά του ήρωϊκού εκείνου πυροσβέστου, ο όποιος σώζει κυρίας και νεάνιδας εκτελών τά καθήκοντά του. 'Επειτα, αν άληθεύουν όσα λέγονται, τό κιβώτιον αυτό κατεστράφη βέβαια εις τήν πυρκαϊάν.

— 'Ο θεός νά δώση! ή ο διάβολος! Τέλος πάντων θά ιδῶ μόνος μου, και θά προσπαθήσω ν' άποφύγω δι' όλων των μέσων. . . . Σῦ, κάμε έργον σου νά σ' αγαπήση ή 'Αδριανή. Πρέπει νά σ' αγαπήση, τό ένάσας; ή τουλάχιστον νά τήν νυμφευθῆς τό ταχύτερον. Κάμε ό,τι θέλεις, εισαι ελεύθερος, αλλ'ά πρέπει ο γάμος σου νά γείνη συντομώτατα, διότι άλλίως έμαθα και οι δύο χαμένοι. Συλλογίσου, 'Εκτωρ, προσέθηκε δι' ύποκόπου φωνῆς, ότι κατά τούς μετριωτέρους ύπολογισμούς, ή μικρά έχει δύο εκατομμύρια προΐκα!

'Ο κώδιον, καλών εις τό γεῦμα, δέικοψε τόν διάλογον, ο δε 'Εκτωρ, καμμένων τούς όφθαλμούς και θέτων τούς άντιχειρας εις τό ύπομασχάλιον άνοιγμα του ύπενδύτου του, απήντησεν αυταρέσκως:

— 'Αρκεί, πατέρα, αρκεί! Έσο ήσυχος. Αφού πρέπει να νικήσωμεν, θα νικήσωμεν.

Σ'.

Ανάκρισις.

Ο Νοέλ, αφού έκοιμήθη όλίγας ώρας, προσεκλήθη να μεταβή εις τὸ δημαρχεῖον τῆς Βυθραῖ δπου ἦσαν συνηγμένοι ὁ τῆν πρῶταν ἀφιχθεὶς ἀνακριτῆς, ὁ δῆμαρχος τῆς πόλεως καὶ τινες ἀνώτεροι ὑπάλληλοι. Ἐπρόκειτο νὰ γείνη εξέταση οὐ μόνον περὶ τῆς πυρκαϊᾶς τῆς οἰκίας Δυχαμέλ ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλων ὁμοίων προγενεστέρων γεγονότων. Ο Νοέλ, εὐπρεπῶς ἐνδυθεὶς, ἔσπευσε νὰ μεταβή εις τὴν πρόσκλησιν τῆς ἀρχῆς.

Ἐγένετο δὲ φιλοφρονέστατα δεκτός. Ο ἀνακριτῆς συναχάρη αὐτὸν ἐπὶ τῇ θαυμασίᾳ του ἀφοσιώσει κατὰ τὴν παρελθούσαν νύκτα, ὁ δῆμαρχος καὶ οἱ ὑπάλληλοι ἔσφιξαν τὴν χεῖρα του, καὶ ἀφου τῷ ἐδόθη θέσις τιμητικῆ, ἤρξατο ἡ ἀνάκρισις.

Ο νέος μηχανοποιὸς ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἡ πυρκαϊὰ ἐξεράγη τὸ πρῶτον ἐν ταῖς σιταποθήκαις τῆς οἰκίας, καὶ ἐκεῖθεν ἐξετάθη εις τὸ κύριον οἰκοδόμημα. Διηγῆθη δὲ τὴν παράδοξον αὐτοῦ συνάντησιν, ὅπισθεν τῶν τοίχων τοῦ κήπου, ὀλίγον πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς, καὶ τὴν ματαίαν ὑπ' αὐτοῦ καταδιωξίν ἀγνώστου προσώπου.

Ἡ περιστασις αὐτὴ προξένησεν ἐντύπωσιν εις τοὺς ἀκούοντας.

— Πῶς, ἠρώτησε περιέργως ὁ δικαστῆς, δὲν παρατηρήσατε τίποτε ἰδιαιτέρον, δυνάμενον νὰ δηγῆσθαι εἰς ἀνεύρεσιν...

— Ὅχι, κύριε, καὶ δὲν ἐνοῶ πῶς τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο διέφυγε τὴν καταδιωξίν μου. Κατόρθωσα μόνον νὰ παρατηρήσω, ὅτι πρέπει νὰ ἦτο πολὺ ἑλαφρὸν καὶ νὰ ἐγνώριζε κάλλιστα τὸν τόπον. Ὑποθέτω ὅτι θὰ ἦτο κανὲν παιδίον, διότι μόνον παιδίον ἦτο δυνατὸν νὰ τρέχη, νὰ πηδᾷ καὶ νὰ κρύπτεται τῶσον γρήγορα.

— Αὐτὸ εἶνε ἄξιον προσοχῆς, ὑπέλαθεν ὁ ἀνακριτῆς, φυλλολογῶν τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης του κατασπαρμμένα χαρτιά. Εἰς μάρτυς, εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ χωρίου Γροβοᾶ, παρατήρησεν ἐπίσης τὴν παρουσίαν προσώπου λίαν εὐκινήτου, τὸ ὅποιον ἐφευγεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους καθ' ἣν στιγμὴν ἐξεράγη ἡ πυρκαϊὰ. Τὰ δύο αὐτὰ περιστατικά, συνδυαζόμενα, ἔχουσι μεγάλην σημασίαν. Εἰπέτε μάς, κύριε Λετελιέ, ἐξηκολούθησεν ὁ δικαστῆς ταπεινῶν τὴν φωνήν, δὲν ἔχετε καμμίαν ὑπόνοιαν περὶ τοῦ ἐργάτου ἢ τῶν ἐργατῶν τῶν μυσαρῶν αὐτῶν ἐγκλημάτων; Ὡς κάτοικος τοῦ τόπου, ἔχετε ἴσως καλλιτέρας ἡμῶν πληροφορίας.

— Δὲν ἔχω, κύριε. Ὑπόπτευσά βεβαίως πότε

τὸν ἕνα καὶ πότε τὸν ἄλλον, ὡς συμβαίνει πάντοτε εἰς ὁμοίαις περιστάσεις, ἀλλὰ δὲν τολμῶ νὰ ἐκφράσω ὑποψίας μὴ στηριζόμενας εἰς καμμίαν ἀσφαλῆ βέβαιον. Οὐχ ἤπτον, κύριε ἀνακριτῆ, ἐξηκολούθησε ταπεινῶν καὶ αὐτὸς τὴν φωνήν του, πολλοὶ φίλοι μου καὶ ἐγὼ ἐξακολουθοῦμεν ἐρευνῶντες καὶ ἐξετάζοντες μὲ πολλὴν ἐπιμονήν.

— Πολὺ καλὰ, εἶπεν ὁ δικαστῆς, προσόμενος ἤδη τὸ δυσχερές τοῦ ἔργου του. Ἡ συνδρομὴ ἄλλων τῶν τιμίων κατοίκων μάς εἶνε ἀπαραίτητος. Ἐξακολούθησατε λοιπὸν τὰς ἰδιαιτέρας ἐρεῦνας σας, κύριε Λετελιέ. Ἐλπίζω πολὺ ἀπὸ τὴν νοημοσύνην καὶ τὸν ζῆλόν σας ἂν δὲ φθάσετε εἰς κανὲν σπουδαῖον ἀποτέλεσμα, μὴ διατάσσετε νὰ μάς τὸ κοινοποιήσετε. Ἄν σὰς φανῇ χρήσιμος ἡ παρέμβασίς τῆς δημοσίας δυνάμεως, ὁ δῆμαρχος θὰ θέσῃ τὴν χωροφυλακὴν εἰς τὴν διάθεσίν σας. Ἐχετέ τι ἄλλο νὰ προσθέσετε;

— Τίποτε, κύριε ἀνακριτῆ.

— Τότε εἰσθε ἐλεύθερος ν' ἀποσυρῆτε.

Ο Νοέλ ἐχαίρεισε μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἐξῆλθεν. Ο δὲ δῆμαρχος, ὅστις ἐγνώριζεν αὐτὸν πρὸ πολλοῦ, τὸν παρακολούθησεν εἰς τὸν προθάλαμον καὶ τῷ εἶπε φιλικότατα:

— Φίλτατε κύριε Λετελιέ, ἡ ἀξιόπαινος διαγωγή σας κατὰ τὴν παρελθούσαν νύκτα δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ. Ἔχω ἐτοιμάσει ἑλθεῖν πρὸς τὸν ὑπουργόν, ἡ ὁποία θὰ φύγῃ αὔριον καὶ θὰ δημοσιευθῇ βεβαίως καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας, παρακαλῶ δὲ τὴν ἐξοχότητά του νὰ σὰς ἀπονεύμῃ τὴν προσήκουσαν ἀμοιβήν.

Ἡ ἐκμυστήρευσις αὐτῆ θὰ προξένηι ἀγαλλίασιν εἰς οἰοῦν ἢ ποτε ἄλλον πλὴν τοῦ Νοέλ, ἀλλ' εἰς αὐτὸν προξένησε τὸναντίον δυσἀρέσειαν, ὥστε ἀπήντησε σχεδὸν τραχίως;

— Ἐυχαριστῶ, κύριε δῆμαρχε, ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀνάγκην ἀμοιβῆς, οὐδὲ ἀξίζω... Σὰς ἰκετεύω νὰ μὴ στείλετε τὴν ἐκθεσίν σας, ἢ ν' ἀφαιρέσετε τοῦλάχιστον τὰ περὶ ἀμοιβῆς μου.

Ο δῆμαρχος ἐθεώρησεν αὐτὸν ἐκπληκτος, εἶτα δὲ μειδιῶν,

— Μοῦ εἶνε ἀδύνατον, εἶπε, νὰ σὰς ἀκούσω. Εἰσθε μετριόφρων, κύριε Νοέλ, ἀλλὰ θὰ πράξω τὸ καθήκόν μου. Χαίρετε.

Κ' ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐνῶ ὁ Νοέλ ἀνεχώρει τεθορυβημένος καὶ δύσθυμος. Ο νέος μηχανοποιὸς εὗρεν οἶκον τὸν συμβολαιογράφον Περρέν, ἀπὸ τοῦ ἔργου ἐρχόμενον, καὶ μακρὸν μετ' αὐτοῦ συνομιλήσεν. Ἀναχωρήσας τοῦ συμβολαιογράφου, ἦλθεν εἰς τὸ ἐργοστάσιον ὁ Γριβέ καὶ ὁ Ρεβοῦ, διότι χάριν τοῦ κοινοῦ ἔργου οἱ τρεῖς φίλοι ἐβλέποντο σχεδὸν καθ' ἑκάστην ἐσπέραν. Ο Νοέλ ἦτο σιωπηλός, οἱ δύο δὲ ἄλλοι τὸναντίον ἐφαίνοντο φαιδρότατοι.

— Χωρὶς ἄλλο, κύριε Νοέλ, ἐφώνησεν ὁ ἀσπαλακοθήρας, θαρῶ πῶς τὸν ἐπίασα τὸν φίλον!

— Κ' ἐγὼ, εἶπεν ὁ ὀδοστάτης μετ' ἴσης πεποιθήσεως.

— Ἀλήθεια; ἠρώτησεν ὁ Νοέλ, ἀνανήφως αἰφνης ἀπὸ τοῦ ρεμβασμοῦ του. Λέγετε.

— Εἶνε κάτι ἀνθρώπου, ὑπέλαθεν ὁ ἀσπαλακοθήρας, ποῦ μοιάζουν μ' αὐτὰ τὰ ζωντόβολα ποῦ κυνηγῶ καὶ βγάζω τὸ ψωμί μου. Δὲν τὰ βλέπετε, ἀλλὰ περπατοῦν κάτω ἀπὸ τὰ πόδια σου καὶ φουρνῶνουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἔπου ἔβρουν ὑγρασία. Μιά φτυαριὰ ξαφνικῆ καὶ ποῦ χρειάζεται καὶ τὰ βγάξεις ἐξω στὴ στιγμῆ. Μοῦ φαίνεται πῶς ἦλθε ἡ ὄρα νὰ καταφέωμεν τὴ φτυαριὰ.

— Ἐξηγήσου τέλος πάντων, εἶπεν ἀνυπομονῶν ὁ Νοέλ. Πῶς, νομίζεις σύ, ὅτι εἶνε ὁ ἐνοχος;

Ο Ἰωάννης ἀνόμασε τὴν Φακινέταν, καὶ ἐπανέλαβε τοὺς σκοτεινοὺς λόγους, οἵτινες τὴν προτεραίαν εἶχον διαφύγει τὸ στόμα τῆς παράφρονος.

— Δὲν θὰ ἦτον ἀδύνατον, ἀπήντησεν ἐσκεμμένος ὁ Νοέλ. Εἰς τὴν ἀβεβαιότητα εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα, καμμία ὑπόθεσις, ὅσον παράλογος καὶ ἂν φαίνεται, δὲν πρέπει ν' ἀποκλεισθῇ. Καὶ σύ, Γριβέ, τὴν ἰδίαν γνώμην ἔχεις;

— Διόλου, κύριε Νοέλ, ἀπήντησεν ὁ ὀδοστάτης. Μὰ τὴν ἀδειάν σου καὶ μὲ τὴν ἀδειαν τοῦ Γιάννη, μοῦ ἦλθε ἄλλη ἰδέα, καὶ ἦλθε καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς εἰς τὴν πόλιν. Σέυρετε ὅτι σήμερον τὸ πρῶ μᾶς ἦλθαν σχοινοβάται, καὶ ἐγύρισαν μάλιστα τοὺς δρόμους μὲ τὰ τύμπανα. Εἶνε ἕνας μεγάλος μὲ τὰ γένηα καὶ ἕνας μικρὸς ποῦ τὸν λέγουν *ξαρθραμένο*. Κάθε ποῦ πιάσῃ φωτιά, εἶτε ἐδῶ εἶτε εἰς τὰ κοντινὰ χωριά, αὐτοὶ ξετρυπῶνουν πάντοτε τακτικά, χωρὶς νὰ ζεύρη κανεὶς ἀπὸ ποῦ βγήκαν. Ἀπαντήσατε χθὲς, καθὼς ἐλέγατε, ἕνα μικρὸν διάβολον, ποῦ σὰς ἐφυγε μὲσ' ἀπὸ τὰ χεῖρα. Δὲν εἶνε τάχα ὁ *ξαρθραμένος*; Λέγουν ὅτι πηδᾷ εἰς τὸν ἀέρα ἅν τόπι.

— Καὶ ἡ γνώμη σου, Γριβέ, ὑπέλαθεν ὁ Νοέλ εἶνε πειθάνῃ ὡς ἡ γνώμη τοῦ Γιάννη; ἀλλὰ πρὶν ἀποφανθῆ κανεὶς, πρέπει νὰ μελετηθῇ ὀρίμως τὸ πρᾶγμα.

— Μελετήσατέ το σεις. Ἐγὼ στοιχηματίζω ὅτι ὁ *ξαρθραμένος* ἔβγαλε τὴ φωτιά.

— Κ' ἐγὼ στοιχηματίζω ὅτι εἶνε ἡ Φακινέτα, ἐφώνησεν ὁ ἀσπαλακοθήρας. Νὰ μὲ συμπάθησῃ ὁ Γριβέ, ἀλλ' ἐγὼ ἔχω μύτη.

— Ἡ μύτη σου δὲν ἀξίζει μιὰ πεντάρα, κύρ Γιάννη. Ἐγὼ βάζω τὸ κεφάλι μου...

— Ἐλάτε, μὴ μαλώνετε, διέκοψεν ὁ Νοέλ. Εἰς τῶν δύο σας ἔχει, μοῦ φαίνεται, δίκαιον, ἀλλὰ δὲν ἠξέρω πῶς. Αὐριονεὐθὺς θὰ ἐξετάσω. Θὰ ἰδῶ τὴν Φακινέταν, θὰ ἰδῶ καὶ τοὺς σχοινοβάτας, καὶ θὰ προσπαθῶ ἐπιτηδείως νὰ μάθω. Ἀλλὰ, τί νὰ σὰς εἰπῶ! προσέθηκε σκεπτικῶς,

καὶ ἐγὼ ὑποπτεύω κάποιον, ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε οὔτε ὁ ἐξαθροωμένος, οὔτε ἡ τρελλή.

— Πῶς λοιπὸν; ἀνέκραξαν οἱ δύο φίλοι τοῦ Νοέλ.

— Μὴ τὸ ἐρωτᾶτε. Αἱ ἐνδείξεις τὰς ὁποίας ἔχω εἶνε ἀόριστοι. Ἡ ὑπόνοιά μου εἶνε αἰσθημα μᾶλλον ἢ σκέψις. Ἄς τ' ἀφήσωμεν τώρα. Αὐριον, φίλοι μου, τὴν αὐτὴν ὄραν θὰ σὰς χρειασθῶ. Πρόκειται περὶ ὑποθέσεως κινδυνώδους ἴσως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ συνδρομή σας μοῦ εἶνε ἀναγκαία. Θὰ σὰς περιμένω ἐδῶ.

— Ἐρχομαι, κύριε Νοέλ, ἀπήντησεν ὁ ὀδοστάτης.

— Κ' ἐγὼ, προσέθηκεν ὁ ἀσπαλακοθήρας. Δὲν ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ μάθῃ...

— Τίποτε. Ὑπεσχέθη νὰ τὸ κρατήσω μυστικόν. Ἐπειτα ὁ κίνδυνος, ἂν ὑπάρξῃ κίνδυνος, θὰ ἦν δι' ἐμὲ μόνον.

— Καὶ διατί τάχα νὰ μείνωμ' ἐξω, κύριε Νοέλ, ἠρώτησε προσβληθεὶς ὁ Ρεβοῦ!

— Βέβαια, ὑπέλαθεν ὁ ὀδοστάτης. Ἐγὼ ἠθέλα νὰ εἶχα τόσον κίνδυνον, ὥστε νὰ μὴ περισσεύσῃ διὰ σὰς.

— Λαμπροὶ ἀνθρώποι! εἶπεν ὁ Νοέλ.

Καὶ σφίξαντες ἀλλήλων τὰς χεῖρας, ἐχωρίσθησαν.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΤΟ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑΙ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΝ

Ἐξ ἀποφάσεως, μία τῶν μᾶλλον ἀγνώστων χωρῶν τῆς ὕδρογειοῦ σφαίρας εἶνε καὶ ἡ Ἑλλάς. Καὶ ἐν ταῖς παγκοσμίαις γεωγραφίαις καὶ ἐπὶ τῶν χαρτῶν φέρεται ἀνέκαθεν ὡς ἀποτελούσα μέρος τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου. Κατὰ πόσον βέβαιως πράγματι ἀνήκει αὐτῇ, τοῦτο οὐδέποτε ἐξηκριβώθη. Ἐρευνηθεῖσα ὑπὸ ἀρχαιολογικῆν καὶ ἱστορικῆν ἐποψίν περισσότερον ἴσως καὶ ἀφ' ἑστί ἐχρειάζετο, κοινωνικῶς καὶ ἐθνολογικῶς ἀπέμεινεν ἐν τοῖς πλείστοις σχεδὸν ἄθικτος ἐτι ἐξετάσεως καὶ μελέτης. Ὅπως ὡς πρὸς τόσα ἄλλα, προδήλως καὶ ὡς πρὸς τοῦτο μεγάλως ἔβλαψεν αὐτὴν τὸ ἐνδοξον παρελθόν της. Ἐπὶ μακρὰ ἔτη — καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη παρὰ τοῖς ξένους — ὡς κυρία ιδιότης αὐτῆς ἐθεωρήθη ὅτι ἐτυχὲ νὰ κατοικηθῆ ἄλλοτε ποτὲ ὑπὸ λαοῦ, ὅστις ἦτο ὁ μᾶλλον παπολιτισμένος τοῦ καιροῦ του. Εὐνόητον δὲ ἀποτέλεσμα τούτου ὑπῆρξεν ὅτι πᾶσα μὲν ἡ δέουσα φροντίς καὶ σπουδὴ καταβλήθη ὅπως διευκρινισθῆ μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν πῶς ἔζων, πῶς ὤμίλουν, πῶς ἐνεδύοντο, πῶς ἔτρωγον, πῶς ἐκοιμῶντο καὶ εἴτι ἄλλο οἱ πρὸ τῶσων ἐκατονταετηρίδων κατοικήσαντες τὸν τόπον αὐτόν, μικροτάτη δὲ

ἀφ' ἐτέρου προσοχή ἐδόθη εἰς τὴν σημερινὴν αὐτοῦ κατάστασιν. Τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἀνωτέρω θὰ ἠδύνατο νὰ εὕρῃ πᾶς τις καὶ ἀπλοῦν μόνον βλέμμα ρίπτων εἰς τὰ περὶ Ἑλλάδος γραφόμενα καὶ λεγόμενα ἀλλαχοῦ, μᾶλλον ἀνακριβῆ καὶ συγκεχυμένα συνήθως προκειμένου περὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ταύτης χώρας ἢ αὐτὰ τὰ περὶ τῶν ἀφρικανικῶν αἰφνης φύλων ἢ τῶν ἁσιατικῶν χωρῶν, ὡς ἐξερευνῶσι μετ' ἀδιαλείπτου ἐπιμονῆς στρατιαὶ ὅλα περιγητῶν καὶ ἱεροποστόλων. Τῆς ἀγνοίας δὲ ταύτης τῶν καθ' ἡμᾶς μετέχουμεν κατὰ πολὺ καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι. Τῆς σημερινῆς ἐν τῷ τόπῳ ζωῆς, ὅταν ἐμόρφωσαν αὐτὴν αἱ ἀλληλοδιάδοχοι διαβάσεις ἐπιδρομῶν, οἱ μακροὶ τῆς βαρβάρου κατακτήσεως αἰῶνες, ἢ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως κατὰ τὸ διάστημα αὐτῶν συνεχῆς πάλη, ἢ βαθμιαία ἤδη εἰσαγωγή τοῦ ἐξωθεν πολιτισμοῦ καὶ ἢ κατὰ μικρὸν συνταύτισις πρὸς τὸ εἶδος τοῦ συγχρόνου ἐν τῷ λοιπῷ κόσμῳ βίου, οὐδεὶς βεβαίως θὰ ἠδύνατο νὰ καυχήθῃ ὅτι ἔχει σαφῆ ἰδέαν. Τῆς καθ' αὐτὸ ὕψους, ἢν παριστᾷ, κανεὶς ἀναμφιβόλως δὲν ἔχει πλήρη συνείδησιν. Τῆς πρὸ ὀλίγων ἐτι δεκαετηρίδων μορφῆς τῆς χώρας ἢ τῆς ὑσμίνης λεληθότως τελευμένης μεταβολῆς, ἢν ὑφίσταται, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ διαγράψῃ τις ἔστω καὶ τὰς μάλλον ἐξεχούσας γραμμάς. Ἀγνωστος καὶ ἀνεκμεταλλεὺτος εἶνε τῶν ἠθῶν, τῶν ἐθίμων, τῶν παραδόσεων ἡμῶν, τῶν βαθμῶν ἐκλειπόντων, ὁ θαυμασιὸς πλοῦτος. Πῶς βιοῖ, πῶς ἐργάζεται, πῶς διοικεῖται ὁ λαὸς ἡμῶν, ὁ ἀληθὴς λαός, ὅχι ὁ τῶν κέντρων καὶ τῶν πρωτευουσῶν, ἀλλ' ἡ μεγάλη μάζα ἢ πληροῦσα τὴν λοιπὴν ἐπιχράταιαν, τελείαν ἀντίληψιν δὲν ἔχομεν. Ὁ δὲ πρῶτην φορὰν ἀπερχόμενος τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸ ἐσωτερικόν θὰ ἠδύνατο ἐπιστρέφον ἐν πλήρει δικαίῳ νὰ λέγῃ ἀπαρράλλακτως ὡς ὁ πολὺπλαγκτος ἐκεῖνος ἦρος τοῦ μελοδράματος ὅτι ἐπανερχεται ἐκ τῶν μάλλον παραδόξων χωρῶν. Ἰπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχιδουκῆ τῆς Αὐστρίας Ροδόλφου ἤρξατο πρὸ τινος πολυμελῆς ἐταιρεία, ἥς ἀποτελοῦσι μέρος οἱ δικαστήμοι τῆς μεγάλης αυτοκρατορίας συγγραφεῖς, ποιηταί, ζωγράφοι, ἱστορικοὶ, ἠθολόγοι καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες, δημοσιεύουσα μέγα ἔργον, οὐτινος σκοπὸς εἶνε ἡ ἐντελής περιγραφή αὐτῆς ὑπὸ φυσικὴν ἄμα καὶ κοινωνικὴν καὶ ἐθνολογικὴν ἐσφιν. Ἐγὼ δὲ φαντάζομαι ὀλόκληρον καρσθάνιον ἐκ ζωγράφων ἐπίσης καὶ ποιητῶν καὶ συγγραφέων περιερχόμενον ὁμοίως τὴν μικρὴν Ἑλλάδα μας καὶ ἐξερευνῶν αὐτὴν ὁμοίως ὑπὸ τὰς τρεῖς ταύτας ἐπόψεις, δημοσιεύον δ' ἐπειτα τὰς ἐντυπώσεις τῆς περιέργου περιηγήσεως ὑπὸ τὸν τίτλον: *Tafelbilder der Griechen . . . eis Hellada.*

Αἱ ἀποκαλύψεις τῶν ἰθαγενῶν τούτων Λίβιγ-

κτον θὰ ἦσαν ἐν πολλοῖς σχεδὸν ἀπίστευτοι. Σὰς ἐγγυῶμαι ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ τὰς ζηλεύσῃ καὶ αὐτὸς ὁ Στάνλεϋ!

Διὰ νὰ ἐνοήσετε δὲ τοῦτο, φαντασθῆτε διὰ μίαν στιγμὴν τὸ κεφάλαιον ὅπερ ὁ ἀφιερούτο αἰφνης ἐν τῷ θαυμασίῳ αὐτῷ ἔργῳ εἰς τὰς ἑλληνικὰς φυλακὰς. Μολονότι ἀκριβῆς περιγραφή αὐτῶν ἐγὼ δὲν πιστεύω ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ γείνη ποτέ. Ἄνευ ὑπερβολῆς, ὑποθέτω ὅτι πρὸς τοῦτο δὲν θὰ ἐξῆρκει οὐδεμιὰς γνωστῆς γλώσσης τὸ ἀφιερωμένον εἰς ἐκφρασιν τῆς φρικῆς λεξιλογίον. Εἰς τῆς φανταστικῆς Κολάσεως τοῦ τὴν ἀπεικόνισιν δὲν θὰ ἐδοκίμασεν ἀναμφιβόλως τόσην δυσκολίαν ὁ μέγας ποιητής. Ὁ καταλῶν εἰς τοῦ φρουρίου τῆς Χαλκίδος τὰς ὑποφείους κατακόμβας, εἰς τοῦ Παλαμηθίου τὰ ζοφερά ἐγκατα, εἰς τοῦ Βουλευτικοῦ τὰς γλοιώδεις κλίμακας, εἰς τοῦ Ρίου τὰ ὑποθαλάσσια ἄντρα, θὰ ἠδύνατο ἐπίσης νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι εἶδε τὰ τρίτα καταχθόνια. Ἄν δὲν κοκκινίσωσιν αἱ τρίχες αὐτοῦ, ὡς ἐγένεε κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ἰταλικοῦ ὄχλου πυρρὸς ὁ πῶγων τοῦ ἐπισκεφθέντος τὴν κάλασιν γιβελίνου ἀοιδοῦ ἐκ τῆς ἀναλαμπῆς τῶν φλογῶν τῆς, εἰς τὸ πνεῦμά του ἦρος θὰ ἐγχαράθῃ ἀνεξαλείπτως τοῦ φοβεροῦ θεάματος ἢ δεινῆ φρικῆς. Ἄν ἐπιχειρήσῃ ν' ἀφηγηθῇ ὅτι εἶδεν, ἢ χεῖρ του θὰ σταματᾷ ἀνίσχυρος καὶ ἢ σκέψις του θὰ παγῶνῃ ὑπὸ ρίγος τρόμου. Ὁ μὴ ἰδὼν καμμίαν τῶν εἰρητῶν αὐτῶν ἀσὶδεσθῆ ἂν ἤμπορῇ ὁραθῆρα εἰς ἄδὲν καταβαινεὶ ἠλίως ἀκτίς, βόθρου ἐν οἷς μόλις εἰσχωρεῖ ὁ ἀήρ, βάθη ἐν οἷς κρατεῖ ἄλυτον σκότος, μορφᾶς οὐδὲν ἐχούσας τὸ ἀνθρώπινον, τέλματα ἰλίου καὶ ἐγγλήματος, σώματα σηπόμενα ἐν διαρκεί ἀκινήσει, πανδαίμονιον ἀποκηνήσεως, ἀργίας καὶ κακοηθείας. Λάβετε ὡς ὑπόδειγμα τὸν Μεδρσέν. Ἦνε ὁ παράδεισος τῶν φυλακῶν μας. Ἔχει τὴν αὐλὴν του, τὴν ἱκανῶς εὐρεῖαν, ἢν στεγάζει μέγα κυανοῦ ἀττικοῦ οὐρανοῦ τμήμα. Ἔχει δωμάτια ἱκανῶς εὐρύχωρα. Ἔχει τὸν πλάτανόν του, τὸν καθαρίζοντα τὴν ἀτμοσφαιρὰν του καὶ γλυκὺ θροῦντα ὑπὸ τὸν ἄνεμον καὶ εὐεργετικὴν ἀπλοῦντα τὴν σισίαν του καὶ ἐνθυμίζοντα διὰ τοῦ πρασίνου φυλλώματός του εἰς τοὺς ὑπὸ τὴν σκίπην του δεσμώτας τὴν ἐξω φύσιν, ἥς ἐστερήθησαν. Καὶ ἰδέτε τί ἀποτρόπαιος εἶνε! Ἀπολέσατε πᾶσαν ἐλπίδα οἱ εἰσερχόμενοι! Τί θέλει τὴν λαίμητόμον ἢ Ἑλληνικὴν πολιτείαν; Προτιμότερος ὁ βραδύς θάνατος! Παρατηρήθη ὅτι οἱ βαρῦποινοι καταδίκαι, οἱ ἐξερχόμενοι τυχὸν αὐτοῦ, ἐξέρχονται κατὰ τὰ τρία τέταρτα φθιστικοί, ρευματικοί, σκελετοὶ ζῶντες. Καὶ πῶς νὰ μὴ ἐξέρχωνται ἡμίνεκροι ἢ ἀπεκτηνωμένοι, ἀφοῦ ζῶν αὐτῶν εἶνε ἡ οὐκ ἄδην διηνηκῆς στασιμότης, μόνη ἐ-

νασχόλησις ἢ ἀένναος ὀκνηρὰ καὶ ἀδρανὴς χαρτοπαιξία, ἀήρ των ἢ δυσώδης ἀπόπνοια τοῦ κοιῆ ἀνὰ εἰκοσάδας καὶ τριακοντάδας συναγελασμοῦ των ὅπου δὲν θὰ ἐχώρουσιν οὔτε πέντε ἢ δέκα, πνοή των ὁ ρυπαρὸς ἰδρῶς των τοίχων τῆς γηραιᾶς οἰκοδομῆς;

Καὶ ἐν τούτοις—τὸς θὰ τὸ ἐπίστευεν ἰ-ὕπαρχει καὶ μία φυλακὴ ἐν Ἑλλάδι, ἥς οἱ τρόφιμοι δὲν κυλιόνται εἰς τὸν βόρβορον, δὲν ἀποκτηνοῦνται, δὲν ἀλληλοκτονοῦσι, δὲν ἀποθηριῶνται. Ὑπάρχει μία φυλακὴ, ἢν διὰ νὰ ἐπισκεφθῆς δὲν ἀναγκάζεσαι νὰ κατέλθῃς εἰς βάθη ἀνήλια, ἥτις δὲν ἀπόζει, ἥς δὲν ἀποκλείουν τείχη κυκλώπεια τὸν ἀέρα, καὶ τὸ φῶς ἀδιαπέραστοι φραγμοί. Ὑπάρχει μία φυλακὴ, ἐν ἣ δὲν κἀθηνται νυχθημερόν σταυροποδητεῖ χαρτοπαικτοῦντες οἱ καταδίκαι, δὲν μένουσιν βεβυθισμένοι εἰς τὴν ἰλύν καὶ τὴν ἀργίαν, δὲν χάνουσι εἰσερχόμενοι τῶν μελῶν των τὴν χεῖρσιν, δὲν ἀποβάλλουσι πᾶσαν ζωῆς καὶ ρώμης ἱκανάδα, πᾶν ἀνθρωπισμοῦ ἔχνος, πᾶσαν βελτιώσεως ἐλπίδα. Ὑπάρχει μία φυλακὴ, ἐν ἣ δὲν βιοῦσιν ὡς λύκοι μανδρουθέντες, δὲν δαιτιῶνται ὡς χοῖροι, δὲν αὐξάνει, ἀντὶ νὰ ἐκλείπῃ, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος αὐτῶν ὁ ῥυθός. Ὑπάρχει μία φυλακὴ, ἥτις δὲν παρουσιάζει τὴν εἰκόνα παγίδος, εἰς ἥς τὸν μυχὸν ἐνέπεσαν ὕλαι, μὴ ἀναμένουσαι ἢ τὴν πρῶτην τυχούσαν εὐκαιρίαν διὰ ν' ἀποτιναχθῶσιν ἐξ αὐτῆς καὶ ν' ἀπολυθῶσιν αὐθις ὅπου τὰς καλεῖ τοῦ θηριώδους ἐνοστικτοῦ των ἢ ἀργία ἡρμῆ. Ὑπάρχει μία φυλακὴ, ἐν ἣ ἐργάζονται!

Καὶ αὕτη εἶνε τὸ Σωφρονιστήριον τῆς Κερκύρας.

Δὲν εἶνε πολὺς καιρὸς ἀφ' ὅπου ἐπισκέφθην τὸ Παλαμηθί. Τί τρώγλαι καὶ τί ἄβυσσοι καὶ τί ἐρεθός καὶ τί ἀγωνία! Τὸ ἀρχαῖον καὶ φοβερόν ἐνετικὸν φρούριον, μὴ δυνάμενον πλέον χάρις εἰς τοὺς εἰρηνοκῆς καιροὺς καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων νὰ θερίζῃ διὰ τῶν τηλεβύλων του ὑπάρξεις, εὐρεν ἄλλο μέσον διὰ νὰ κατατρώγῃ τοιαύτας, μεταμορφωθὲν εἰς ἀπαισίαν εἰρηκτῆν. Ὁ ἀναβαίνων διὰ τῶν παρὰ τέσσαρας χιλίων βαθμίδων του ἐπὶ τῆς κορυφῆς του καὶ ἐκεῖθεν ἐμβλέπων εἰς τὰ σπλάγγνα του, κάτω, εἰς τὰς ἐσαμμένους ὑπογείους φυλακὰς τοῦ Μεττάδου, καταλαμβάνεται ὑπὸ σκοτοδίνης. Νομίζεις ὅτι βλέπεις τὰ ἐγκατα πελωρίου τέρατος ζωντανῶν, κήτους παραδόξου, ὅπερ κατεβόχθισεν ἑκατοντάδας ὄντων, ἄτινα ἀνακινῶνται ἀνησυχῶς ἐν τῶν ἀπειρομεγέθων στομαχικῶν θυλάκων του. Ἦνε δυνατόν λοιπὸν νὰ ζῶι—δέκα, εἴκοσι, τριάκοντα ἔτη!—ἄνθρωποι ἐκεῖ μέσα! Εἰ-

νε ὅμοιοι ἡμῶν λοιπὸν τὰ φασματώδη αὐτὰ νευροσπαστα, τὰ τεθαμμένα πεντήκοντα μέτρα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν ἐφ' ἧς ἴστασαι, ἄτινα ἀνατείνουσι τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν ἥλιον, ὅστις δὲν ἐμφανίζεται, ἀποβλέπουσι πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅστις δὲν τὰ λυπεῖται, ὕψουσι πρὸς σέ, τὸν ἐλευθερόν, τὴν πυγμὴν ἀπειλητικὴν, τὸ βλέμμα ἀγρίον, τὸ στόμα βλασφημοῦν; Καὶ εἰνεῖ ὅμοιοι ἡμῶν πράγματι καὶ ζῶσιν ἐν τούτοις. Ζῶσιν εἰς τὰς κρύπτας των αὐτὰς, εἰς τὰ ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ βράχου σκαφέντα κάθυρα δωμάτια των, εἰς τὰ κορηφύγετά των τὰ σκιώδη. Ζῶσιν ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἔχοντες ὡς στῶμα τὸ ἐδάφος, τὸ χῶμα, ὡς θερμανσιν τῶν βδελυρῶν σαρκῶν των τὴν ἐπαφήν, ὡς ὀρίζοντα τὸν ἀπέναντί των τοῖχον. Ζῶσιν εἰς τὰς ὀπὰς των, εἰς ἃς σύρονται καὶ εἰσχωροῦσιν ἔρποντες ὡς ἀγριμαῖα, ζῶσιν εἰς τὰς τρύπας των αἴτινες θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύουσιν μόνον ὡς κατοικίαι ἀσπαλάκων, ζῶσιν εἰς τὸν Ἀράπην, τὸ φοβερόν ὑποχθόνιον σπήλαιον, ὅπου οὐδέ ποτε εἰσῆλθε φῶς, ὅπου κατέρχεσαι διὰ περιαιρετῶν κλιμάκων εἰς τρεῖς ἢ τέσσαρας ἀλλεπαλλήλους λάκκους, τὸν ἕνα βαθύτερον τοῦ ἄλλου, τὸν ἕνα ζοφερότερον τοῦ ἄλλου, τὸν ἕνα ἀπαισιώτερον τοῦ ἄλλου, ὅπου τὸ φέγγος τῶν λύχνων σβέννυται αὐτομάτως ἐκ τῆς ὑγρασίας, ὅπου ἀσφυκτικῆς μετὰ ἐν μόλις ἀπὸ τῆς εἰσόδου σου λεπτόν, ὅπῃθεν ἐξερχόμενος φέρεσι τεθαμνωμένους ὡς νὰ ἐτυφλώθῃς αἰφνης τοὺς ὀφθαλμούς καὶ θαμβοῦντα τὰ ὄψα καὶ τὴν κεφαλὴν λιγιγίσωσιν, ὡς νὰ ἀνέβῃς ἀπὸ τινος τῶν μυθολογουμένων ἐκείνων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μαντικῶν ἄντρων, δι' ὧν ἐτελεῖτο ἢ εἰς Ἄδου κατάβασις. . .

Καὶ τώρα, ἐπισκεπτόμενος τὸ Σωφρονιστήριον, δὲν δύναμαι νὰ μὴ κάμω τὴν συγκρίσιν. Ἄναμφιβόλως τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν εἶνε ἑλληνικὴ φυλακὴ!

Πράγματι, εἶνε ἐν ἐκ τῶν εὐεργετικῶν ἰδρυμάτων, ἄτινα ὀφείλει ἡ Ἑπτάνησος εἰς τὴν Προστασίαν. Τὸν Μέγαν Ἀρμοστήν Οὐάρεδον Δούγλας ἐπὶ πολὺ θὰ ἔχη ἀφορμὴν νὰ ἐνθυμῆται ὁ τόπος. Γέρον αὐστηρὸς καὶ ὑποπτος καὶ εὐερέθιστος, ἐκυβέρνησε τὴν χώραν μετ' ἀσχετημάτων τὰ ἡνία καὶ τὴν μάστιγα εἰς τὸν ἀέρα. Τίποτε δὲν παρέλειπεν ἀφ' ὅσα ἐχρεάζοντο ὅπως καταστήσῃ τὴν ἀγγλικὴν δυνάμιν σεβαστοτέραν καὶ τὴν ὑποταγὴν τῶν νησιωτῶν πλήρη. Οὐτε στασιαστικὰς ἐκδηλώσεις ἠνείχετο, οὔτε τὰς φιλελευθέρους ἁμαρτίας ἀφινεν ἀχαλιναγωγῆτους, οὔτε εἰς τὰ φιλελληνικὰ αἰσθήματα ἠρέσκετο. Ἐξαιρετικὴν δὲ ἰδίως αὐστηρότητα ἀνέπτυξε κατὰ τὰ 1838, ὅτε ἀνεκαλύφθη ἡ ἄλλη πάλιν παράδο-

ξος εκείνη προπαγάνδα του καιρού εκείνου, ή καλουμένη Φιλορθόδοξος Έταιρία, ής έδρευούσης εν Αθήναις, αλλά και πλείστα μέλη αριθμούσης εν Έπτανήσῃ, σκοπός ήτο ή βάπτισις του Όθωνος όρθοδόξου, ή επανάστασις του Όνιου, ή κήρυξις τής ενώσεως αυτού μετά τής Ελλάδος, ή συνδεσις τής εκκλησίας τής Ελλάδος και τής τήςΚωνσταντινουπόλεως διοικητικώς και ή εξέγερσις των υπό την Τουρκίαν ελληνικών χωρών. Επί τή περιστάσει ταύτη ο Δούγκλας εις πλείστας προέβη συλλήψεις και εξουσίας διαπρεπεστάτων μάλιστα ανδρών και εις σοβαρώτατα προέβη μέτρα. Τοιούτον δέ δεικνύει αυτόν και ή εν τή αιθούσῃ τής Γερουσίας προτομή του, δι' ής παρίσταται σύνφορος και σκυθρωπός και στυγνός σχεδόν. Άλλ' εν τούτοις οι Όνιοι εύγνωμονούσι προς αυτόν και ιδιαιτερος μάλιστα όβελίσκος επί τούτῳ ανεγερθείς εν τή πλατείᾳ πρὸς τιμὴν του εκδηλοῖ τήν εύγνωμοσύνην των ταύτην. Διότι συγχρόνως ήγάπησε και τους ύπηκόους αυτού και έμερίμνησεν υπέρ τής προόδου τής χώρας. Επνόησε και έβελτίωσε τὸ υπό του "Αδάμ κατασκευασθὲν ύδραγωγείον, εκανόνισε τὰ κατὰ τήν ακριβή ενεργείαν τής τοπικῆς νομοθεσίας, ίδρυσεν τὸ Όνιον Γυμνάσιον και έσύστησεν τὸ Φιλενοκομείον. (Ιδιαιτέρα παρέμβησις: δι' όλα δέ τὰ δημόσια ταῦτα έργα ο προϋπολογισμός του μικροῦ κράτους επ' αυτού εἶχεν ισχύον και περίσσευμα ετι). Μεταξὺ δέ των άλλων ίδρυσεν και τὸ Σωφρονιστήριον τούτο. Τὸν θεμέλιον λίθον αυτού εὔηκε τῇ 19ῃ Ἀπριλίου 1840, εν μεγάλῃ πομπῇ, καθ' ήν εξεφώνησε και κατάλληλον επί τή περιστάσει λόγον. Ἀπετελειώθη δ' έπειτα τὸ κτίριον και έλειτούργει καθ' όλον τής Προστασίας τὸ διάστημα. Ἀκόμη δέ ιστορεῖται ή τάξις ή εν αὐτῷ και ή ασφάλεια και ο άριστος διοργανισμός.

* *

Με τήν μεταβολήν των πραγμάτων έννοεῖται ότι ταῦτα δέν ήτο φυσικόν νά διατηρηθῶσιν. Ὑπό τήν ελληνικὴν διοίκησιν άπόλεσε βεβαίως πολλά των προσόντων, άτινα καθίστων αὐτὸ μοναδικόν διά τήν Ελλάδα κατάσταση. Ἀλλ' όσον και άν παρήλλαξε και άν κατέπεσε και άν παραμελήται, άπομένει αναμφιδόλως πάντοτε πρωτοτυπότατον δημόσιον ίδρυμα, όμοιον του όποιου δέν θά εἶχομεν νά επιδειξώμεν άλλο.

Ρωμαντικωτάτη εἶνε ή θέσις αυτού. Κεῖται, εν πέταρτον περίπου έξω τής πόλεως, επί μικροῦ ύψώματος, οὔτινος εκείθεν χερσεσσα κυλιεται κλιτύς, κατάφυτος και καταπρασίη. Βρέχει ραγδαίως καθ' ήν στιγμήν μεταβαίνομεν εις αυτό, αλλά και οὔτω υπό τήν βροχὴν γελᾷ και φαιδρὸν άπλοῦται τὸ τοπίον, τυλισσόμενον εις έ-

λαφράς ομίχλης νέφος. Καλλιεργημένη και χλοάζουσα ὄλη ή περίξ εκτασις και οι γήλοφοι και οι άγροί. Ημερωτάτη άποψις. Έκατέρωθεν τής οδοῦ, ήν διέρχεται ή άμαξα, αὔλακες χωρίζουσι τήν γῆν, προβάλλουσιν από του εδάφους τήν κορυφήν άρτίσπορα φυτά, νεωστὶ φαίνεται ανακινήθην τὸ χῶμα πρὸς γεώργησιν. Ὅλη ή θέα του μέρους μοιάζει περιοχὴν άγροτικῆς έπαύλειος. Και ως τοιαύτην εκλαμβάνεις τὸ δεσπόζον τής εκτάσεως κτίριον. Ἐγὼ τουλάχιστον άνέμενον νά εὔρω έξωθεν αυτού οικόδεσποιαν τροφοδοτούσαν τυκνουμένης γύρω της και κραζούσας όρνιθας, έξοχικοῦ οικήματος φιλόξενον στέγην, καλήν έστίαν πρὸ τής ἰσοίας νά στεγνώσωμεν τὰ διάβροχα ήμῶν ενδύματα. . .

Εἶνε δέ πράγματι και άγροτικὴ άμα έπαυλις υπό μίαν έποψιν ή φυλακή αὐτη. Ὅλη ή περίξ τής εκτασις, οι καλλιεργημένοι οὔτοι άγροί, ή θάλλουσα φυτεία άνήκουσιν εις αὐτὰ, εἶνε κτήσεις του. Και τὰ κτήματά του αὐτὰ τὰ έπιμελῖται αὐτὸ τὸ ἴδιον διά των εγκαιοίκων του. Καθ' ώρισμένας ήμέρας και ώρας εξέρχονται οι εν αὐτῷ φυλασσόμενοι υπό συνοδείαν και εργαζονται εις τους άγρούς των. Κατάδικα άμα και γεωργοί και ιδιοκτήται. Εἰς αὐτούς οφείλεται ὄλης τής περιοχῆς του ή ώραία άποψις και ή άνθούσα χάρις. Καταγίνονται δέ εις τήν καλλιέργειαν αὐτῆς μετ' ιδιαιζούσης ευερεσκείας και δραστηριότητος. Ἀναπνεύουν οὔτω τὸν άέρα τής θαλάσσης και τής έξοχῆς, διαθέτουν ικανόν μέρος του καιροῦ των, όστις άλλως θά διέρρεεν άχρηστος και άνιαρός, εις ένασχύλησιν τερπνὴν και γνώριμον ίσως εις πολλοῦς εξ αὐτῶν και εκ των προτέρων, δοκιμάζουσι, καιτοι φρουρούμενοι, τὸ συναίσθημα εἶδος τινός μικρᾶς έλευθερίας παρεχόμενης διά του μέσου τούτου εις αὐτούς και εισκιμίζουσι άμα και όχι άξιοκαταφρόνητον χρηματικόν ποσόν εις του καταστήματός των τὸ ταμείον εκ των προσόδων των κτημάτων τούτων, άτινες άνέκαθεν ήσαν ώρισμέναί διά τήν ιδιαιτέραν αὐτου ύπηρεσίαν και τήν καλήν συντήρησιν.

* *

Εἰσερχόμεθα. Ημερος ή ὄψις και αὐτῶν των δεσμοφυλάκων και αὐτῶν των φρουρῶν και αὐτῶν των κλειδούχων. Βαρεῖται όμως αι κλειδες και στερεά τὰ κλειθρα και αι κιγκλίδες ισχυραί. Η εν αὐτῷ διαμονή των κατοίκων του δυναται νά θεωρηθῇ ήγγυημένη περισσώτερον ή εις ὄλους τους βόθρους και τὰ υπόγεια των άλλων εἰρκτῶν μας. Τὸ πνεῦμα ὑπ' ο καταρτίσθη τὸ σχέδιόν του και όπερ έπεκράτησεν εις τήν κατασκευήν του φαίνεται ότι ήτο νά γείνη τοιούτον όστις νά μὴ ταλαιπωροῦνται μὲν οι εν αὐτῷ διατιόμενοι, νά μὴ ήμποροῦν όμως συγχρόνως νά συλλάβουν και τήν έσφαλμένην ιδέαν

ότι θά ήδύναντο νά τὸ εγκαταλίπουν εύκόλως. Τὸν άριστον αὐτου διοργανισμὸν, περι οὔ τόσα λέγονται, εἰκονίζει κάλλιστα ή περιεργωτάτη αρχιτεκτονική του. Ὑπό έποψιν ασφαλείας εἶνε σχεδόν τέλειον. Μέγα και παχὺ τεῖχος, καλῶς φρουρούμενον, περιβάλλει τὸ όλον οικόδημα. Τὸ έσωτερικόν αὐτου άποτελεῖ εύρυν κύκλον, όστις διαιρεῖται εις δέκα ισομεγέθεις και ισομήκεις άκτίνας, άγομένας από του κέντρου εις τήν περιφέρειαν. Οι τοῖχοι των άκτινων τούτων εἶνε ικανῶς ύψηλοί, άποχωρίζοντες ὀλοτελῶς τήν μίαν από τής άλλης, εις τρόπον όστις οὐδεμίαν νά δύνανται νά εἶχουσι συγκοινωνίαν πρὸς άλλήλας, τὰ δέ μεταξὺ των τοίχων διαστήματα ικανῶς απέχοντα. Τὸ μεγαλύτερον μέρος των άκτινων αὐτῶν εἶνε άστεγον. Μόνον τὸ πρὸς τήν περιφέρειαν άκρον εκάστης εἶνε έστεγασμένον καλῶς άνωθεν και άποτελεῖ διά του όπισθεν τεῖχους, των δύο πλευρικών τοίχων και κιγκλιδώματος φράσσοντος τὸ εντεύθεν πρὸς τὸ κέντρον μέρος τὰ διαμερίσματα, εν οἷς μένουσιν οι κάτοικοι, χωριζόμενα και ταῦτα εν τῷ μεταξὺ εις δύο δωμάτια. Εὐνόητον έπομένως ότι μόνη έξοδος των εντὸς των άκτινων, φρασσομένων όπισθεν μὲν υπό του καινου τεῖχους, εκάτέρωθεν δέ υπό των τοίχων των διαιρουμένων τὸν κύκλον, άπομένει ή πρὸς τὸ κέντρον, άφ' ής δέν εἶνε βεβαίως εύκολον νά δραπετεύσῃ τις. Ἄλλως τε δέ τὸ κέντρον τούτο άποτελεῖ οικόδομή, ής τὸ μὲν ισόγειον πάτωμα κατέχουσι τὰ διάφορα γραφεία, τὸ δέ άνω εἰρησιμευεν ως κατοικία του διευθυντου. Συνίσταται δέ τὸ άνω τούτο πάτωμα εκ μίας και μόνης αιθούσης, κυκλικῆς έπίσης και ισάριθμα έχούσης τὰ παράθυρα πρὸς τὰ δέκα του δεσμοτηρίου τμήματα. Έκαστον παράθυρον τής αιθούσης ταύτης άνταποκρίνεται και πρὸς μίαν άκτίνα. Οὔτω δέ ο διευθυντής εν μιᾷ στιγμῇ ήδύνατο νά βλέπῃ ότι ετελείτο εν όποιαδήποτε εξ αὐτῶν. Συγχρόνως δέ από τής ύψηλῆς ταύτης σκοπιᾶς και όλον τὸ κτίριον, δι' ενός βλέμματος περιβάλλον αὐτὸ και καθορῶν τί συμβαίνει καθ' ὄλην του τήν περιοχὴν και άμέσως δυνάμενος νά δώσῃ τὰς δεούσας διαταγὰς και έχων οὔτω υπό τήν άμυσον αὐτου επιτήρησιν και φυλακισμένους, και φρουρούς, και επιστάτας, και εισερχομένους, και εξερχομένους, και τους διαβάτας ετι τους έξωθεν αὐτου περῶντας.

* *

Σήμερον όμως ήλλαξεν εξ ὀλοκληρου προορισμὸν. Ο διευθυντής δέν κατοικεῖ πλέον εν αὐτῇ. Τὸ διευθυντήριον κεῖται κάτω, μετά των άλλων γραφείων. Και ή κυκλικὴ αιθούσα μετεποιήθη προχείρως. . . εις εκκλησίαν.

Διότι και εκκλησιάζονται οι εγκλειστοί εν τῇ παραδόξῳ ταύτῃ φυλακῇ.

ΤΟΜΟΣ ΚΓ'. — 1887.

Ἀπέναντι τής κλίμακος, δι' ής άνέρχονται εις αὐτήν, κατασκευασθῆ μικρὸς νάρθηξ και ιερὸν εκ σανίδων, έξωθεν του ἰποίου εκρεμασθησαν και έξωγραφῆθησαν εἰκόνας τινές άγιων. Δύο κηροπήγια έτέθησαν παρ' αὐτό. Ἄλλη μεταβολή οὐδεμία. Τὸ άπλοῦν τούτο και οὔτω διασκευασθὲν γυμνὸν δωμάτιον εἶνε τὸ τέμενος των πτωχῶν καταδικων.

Και λειτουργεῖ εν αὐτῷ τακτικῶς ιερεὺς επί τούτῳ και δδηγούνται εις αὐτὸ οι φυλακισμένοι ὄλοι, διαδοχικῶς ανά δέκα ή εἰκοσι καθ' εκάστην Κυριακήν, συνοδευόμενοι πάντοτε υπό τής αναλόγου φρουρᾶς μέχρι και αὐτῆς τής εκπληρώσεως των θρησκευτικῶν των καθηκόντων, και προσεύχονται και ενωτίζονται των θεῶν βημάτων και κλίνουσι πρὸ τής τελομένης χάριν αὐτων μυσταγωγίας τήν κεφαλὴν μετ' άλληθους πολλὰκις εύλαθείας και συντριβῆς εὐλακιστουσ και κατανύξεις συγγινοῦσης. Προσέρχονται δέ πάντες προθύμως και ως εις ύποχρέωσιν, ήν οὔ μόνον στεργουσιν, αλλά και επιθυμοῦσιν ως επί τὸ πλείστον. Εἰς μόνος, ως μοι εἶπον, ήρνήθη ποτέ, άγνωστον διατί, νά προσέλθῃ μετά των άλλων. Οὐδεμία όμως παρεκτροπή άναφέρεται συμβάσα κατὰ τὸ διάστημα τής λειτουργίας και εν γένει τής διαμονῆς των φυλακισμένων εν τῇ Έκκλησίᾳ.

* *

Ο εντὸς των άκτινων βίος των φυλακισμένων εἶνε άκρῶντως άνετος. Και τὰ δωμάτια αὐτων εἶνε σχετικῶς εύρύχωρα και ο αριθμὸς των εν αὐτοῖς διαιτωμένων ὑπῆρξε πάντοτε περιορισμένος. Οι τόρα εγκλεισμένοι εν τῷ Σωφρονιστηρίῳ δέν πρέπει νά υπερβαίνουσι τους εκατόν πενήτηντα. Ἀναλογουσιν έπομένως δεκαπέντε δι' εκάστην άκτίνα. Και λείπει συνεπῶς τὸ αναπόφευκτον άλληλοστίθισμα και ο άπαίσιος συγκυλισμός και τὸ εις μίαν πολυμελῆ και πολύμορφον μάζαν σύμφυμα. Ὑπάρχει ο άρκίων χώρος διά νά κοιμῶνται και διά νά κάθηνται και διά νά κινῶνται ὀλίγον οι άνθρωποι. Ὑπάρχει μάλιστα άρκοῦσα θέσις διά νά τοποθετῶνται και τάχειώδη αὐτοῖς διά τήν έργασίαν των. Διότι εντὸς τής γεωργικῆς εργαζονται και άλλως. Οι γνωρίζοντες τέχνην τινά ή επαγγελόμενοι τοιαύτην προτου φυλακισθῶσιν δέν διακόπτουσι τήν εξάσκησιν αὐτῆς αν εισέλθωσι εδῶ. Μία άκτις πρὸ τής όποιας διερχόμεθα εἶνε ή των ὑποδηματοποιῶν. Ἐχουν στήση εν τῷ μέσω του διαμερίματός των τὸ σύνθηδες χαμηλὸν τραπέζιον και καθήμενοι περίξ εργαζονται εν άμα προσοχῇ και εὐσυνειδησίᾳ. Ἄλλος κόπτει διά μικροῦ μαχαίριδιου λωρίδας, άλλος κερφώνει τους άπαιτουμένους ήλους επί του πέλματος έτοιμοῦ ήδη ὑποδήματος, άλλος βρέχει εντὸς παρακειμένου άγγείου ὕδατος τὰ δέματα.

16

"Αλλη είνε ή άκτίς τών ξυλουργών. Άλλη ή τών λεπτουργών. Άλλ' ούτε καθολική είνε ώς άλλοτε πλέον ή έργασία, και τής αναπτύξεως ήν είχε λάβη πολύ καθυστερεϊ. Άλλοτε δι' εκάστην τέχνην υπήρχεν ιδιαίτερον τμήμα, εφωδιασμένοι με πάντα τ' άπαιτούμενα και παρέχον πάσας τās εύκολίας εις τόν επιχειρούντα να έργασθῆ. Η διεύθυνσις επέβλεπε και άριζε την έργασίαν. Τά έργα τών κρατουμένων ήσαν τελειότατα και έπωλούντο άκριβιώτατα. Το Σωφρονιστήριον διεξήγεν άληθές εμπόριον.

Είνε δέ δυστύχημα ότι εις τās χείρας τής διοικήσεώς μας και άν εύρεθῆ τι εκ τών προτέρων καλόν καταστρέφεται βαθμηδόν. Το Σωφρονιστήριον λόγου χάριν τούτο πρό πολλού έχει άφελθῆ σχεδόν εις την τύχην του, περι τήν έκλογήν τών διευθυνόντων εκάστοτε αυτό ούδέμια δίδεται προσοχή, και άν εύρεθῆ τις τοιούτος επιθυμῶν να μεριμνήσῃ περι αυτό πραγματι και να το διευθινῆ καταλλήλως, ή παροχή τών πρὸς τούτο χρησίμων μέσων είνε φειδωλοτάτη πρὸς αυτόν. Το δέ πράγμα καταντᾶ άστειον προκειμένου περι ίδρύματος, όπερ μάλλον ώφέλιαν ού προσέφερεν εις το δημόσιον ή δαπάνην ο' άπήτει. Εκτὸς τών προσόδων τών κτημάτων αυτού, πλείστα άλλα κέρδη καλῶς διοικούμενον θά ήδύνατο να πορίσῃ. Εν Κερκυρά μοι άνέφερον ώς παράδειγμα ότι εσχάτως δι' έργασίαν τινά δι' ήν ο άρμόδιος μηχανικός είχαν ύπολογιση ίκανῶς υπέρογκον ποσόν, χρησιμοποίησας δ νῦν διευθύνων αυτό τούς κρατουμένους ωφέλησε το δημόσιον περι την δεκάδα χιλιάδων δραχμῶν. Και εις πάσας δέ τās δεούσας επισκειῶς και εις εἴ τι άλλα χρησιμοποιοῦμενοι πολλὰ εκ τών χάριν τής συντηρήσεως του ίδρύματος ορίζομένων πρὸς έξόδουςιν ωφελούσιν επίσης την διατρέφουσιν αυτούς άρχήν. Δέν έχρειαζοντο δέ βεβαίως μεγάλα πράγματα όπως αναζωογονηθῆ, όπως λάβῃ την προτέραν αυτού οψίν, όπως καταστῆ, σχεδόν ειπεῖν εκτὸς φυλακῆς ανθρώπινης και μικρόν άμα βιομηχανικόν πρωτότυπον εις το είδός του κατ' αςτήμα.

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ

ΣΑΙΞΠΗΡ

Πλος και έργα αὐτοῦ.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον.)

Κατὰ τὰ πρώτα ἔτη τοῦ θεατρικοῦ αὐτοῦ σταδίου ἐπάλασε πρὸς τήν πενίαν, ἐργαζόμενος ἀνευδότης πρὸς συντήρησιν τῆς οικογενείας του και τῶν αὐτοῦ γονέων, οἵτινες εἶχον περιέλθει εις χρηματικὰς δυσχερείας. Ἐκ τοῦ Rowe μανθάνομεν ὅτι ἐπανήλθεν εις τήν γενέθλιον πόλιν, ἀφοῦ παρηλθε πᾶς κίνδυνος καταδίωξεως παρὰ τοῦ Θωμᾶ Λούση. Ἄγνωστον πότε ἀκριβῶς ἐπανήλθεν εις Στρατφόρδην, εἶνε ὅμως πιθανόν ὅτι δέν θά ἐτόλμησε νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὰ κτήματα τοῦ Λούση, πρὶν ἢ παρέλθῃ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα. Ὡς δὲ εκ τῶν μετέπειτα δυνάμεια νὰ εἰκάσωμεν, προσωρινῆ ὄλως ἦτον ἢ εις Στρατφόρδην ἐπάνοδός του, τῶν ὑποκριτῶν τοῦ τότε καιροῦ ζώντων, κατὰ γενικὸν κανόνα, βίον πλάνητα και μακρὰν τῶν οικογενειῶν αὐτῶν.

Πάντες οἱ θεατρικοὶ Οἴκισι ἐπισκέπτοντο δι' αφόδους πόλεις, εἶνε δὲ σχεδὸν βέβαιον ὅτι και ὁ Σαίξπηρ θά εἶχε πράξει τὸ αὐτό. Ἀλλὰ ποίαν διεύθυνσιν ἔλαθε και τίνας ἦσαν οἱ συνταίροί του, ἄγνωστον. Οὔδὲ ἔγνος τοῦ βίου αὐτοῦ ἀποκαλύπτεται ἐπὶ πέντε ἔτη, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1587—1592, ὅτε ἀνευρίσκομεν αὐτὸν ὑποκρίτην ἐξέχοντα και δραματοποιόν. Το χρονικὸν δὲ τούτο διάστημα θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Halliwell ἡ πρώτη περίοδος τῆς φιλολογικῆς παιδείσεως τοῦ ποιητοῦ. Ἀποχωρήσας προῶς εκ τοῦ σχολείου, ζῶν μετὰ συγγενῶν ἀκαδεύτων, και εις βανάουσα ἐνασχολούμενος ἔργα, δέν ἦτο δυνατόν, ὡς ο μνημονευθεὶς βιογράφος τοῦ ποιητοῦ εἰκάζει, νὰ εἶχεν ἀρκεῦσαν μάθησιν. Ἀλλ' ἐν Λονδίῳ ἡδύνατο εύχεῖως νὰ προμηθεύηται παντός είδους βιβλία, και σχεδόν καθ' ἐκάστην ν' ἀκροάται τῶν ἀρίστων δραματικῶν ἔργων. Οὔδεμια κριβηβολία ὅτι τότε ἐσπούδασε και ξένας γλώσσας, και ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν τῇ πρωτευούσῃ διατριβῆς, ηὔξησε τās κλασικὰς αὐτοῦ γνώσεις. Οἱ ἔρωτες τοῦ Ὅβιδίου φέρ' εἰπεῖν, ἐξ ὧν ἤρύσατο πλείστα ἀποφθίγματα, δέν ἦτο βιβλίον ὕπερ ἀνεγνώ ἐν τῷ δημοσίῳ σχολεῖῳ τῆς Στρατφόρδης. Εἶχε μὲν δεῖξει ποιητικὰς τάσεις πρὶν ἢ ἀπέλθῃ τῆς Στρατφόρδης, ἀλλ' εκ πασῶν τῶν παραδόσεων μανθάνομεν ὅτι ἦτο ἤδη ἀνεγνώ, ισμένας ὑποκριτῆς, πρὶν ἢ καταλεχθῆ εις τούς δραματοποιούς.

Τὰ δύο πρώτα ποιήματά του ἀ' Ἀφροδίτην και Ἐδουίνην και «Λουκ, ητίαν,» ἀφιέρωσεν ὁ ποιητῆς εις τόν φίλον και προστάτην αὐτοῦ εύγενῆ και φιλόμουσον κόμητα Southampton, ὅστις πολλαχῶς ὑπεστήριξε και συνέδραμεν αὐτόν. Ἐν τῇ προσφωνήσει τοῦ πρώτου ποιήμα-

τος λέγει τάδε: Ἀτῆν ὑμετέραν εύαρέσκων νθέλω θεωρῆσαι τὸν μεγαλύτερον δι' ἐμὲ ἔπαινον· θέλω δὲ προσπαθῆσαι, ὠφελοῦμενος εκ τῶν ἠδῶν τῆς σχολῆς, νὰ τιμῆσω τήν ὑμετέραν νεύγενειαν διὰ σοβαροτέρου τινός ἔργου. Ἐν τῇ προσφωνήσει δὲ ταύτῃ ὀνομάζει τὸ ποιῆμα του τὸ πρώτον γέννημα τῆς φαντασίας του. Ἡ ἀφιέρωσις τῆς Λουκητιᾶς εἶνε γεγραμμένη εις ὑφος οἰκειότερον πως και φιλικώτερον: ἀ' Ἡ ἔγνησῃς, λέγει ὁ ποιητῆς, τῆς ὑμετέρας εὐμενείας, νούχι δὲ ἡ ἀξία τῶν ἀκατεργάστων στίχων ἡμου, ἐξασφαλίζει τήν ἀποδοχὴν τοῦ ποιήματος. Εἰς ὑμᾶς ἀνήκει, ὅτι ἔπραξα, εις ὑμᾶς ὅτι νθὰ πράξω. »

Πολλοὶ φρονοῦσιν ὅτι ὁ Σαίξπηρ ἦτο ἡμιμαθῆς, άν μῆ ἀμαθῆς, και ὅτι ἐξ ἀπλής ἐμπνεύσεως ἔγραψεν ὅσα ἔγραψεν. Ἐτόσον ὀλίγην τέχνην ἐνέχουσι τὰ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ, τόσον δὲ προσθέτει εις αὐτὰ ἡ φύσις, ὥστε, τὸ καθ' ἐμὲ, λέγει ὁ Rowe, φρονῶ ὅτι τὰ νεανικά αὐτοῦ ἔργα εἰσι και τὰ κάλλιπα. Οὔδεμια ἀριβηολία ὅτι ἡ μεγαλοφυῖα του ἐκδηλοῦται ἐν τῇ ἀπαραιμίλλῳ παραστάσει τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, και ὅτι ἡ ἀθανασία τῶν ἔργων του ἔγκειται ἐν τῇ πιστῇ ἀπεικονίσει τοῦ ἀνθρώπου καθ' ἁπάσας τās ἐποχὰς και ἡλικίας. Ὁ μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκων τὰ ποιήματά του θαυμάζει, ὄχι μόνον τās υπερανθρώπους ἐκείνας ψυχολογικὰς και φιλοσοφικὰς παρατηρήσεις, ἀλλὰ και τās κοινωνικὰς, πολιτικὰς και δῆ και ἐπιστημονικὰς αὐτοῦ γνώσεις. Νομομαθεὶς ἐκπαιγνέντες εκ τῶν νομικῶν γνώσεων, ἄς ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ἀναπτύσσει, δέν ἐδίστασαν νὰ γνωματεύσωσιν ὅτι ἐσπούδασε τήν νομικὴν. Τοῦτ' αὐτὸ ἐπανέλαθον και οἱ ἰατροὶ, ἀπορούντες περι τῶν ἰατρικῶν αὐτοῦ γνώσεων. Ναυτικὰς, ἀναγνοῦς τήν «Τρικυμιάν», ἀπεφάνθη ὅτι βεβαίως ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου τούτου θά ὑπῆρξε ναυτικός· οὔδὲ θά διστάσωσι νὰ εἰπωσιν ὅτι ἐσπούδασεν ειδικῶς τὸν ποιμενικὸν βίον οἱ ἀναγινώσκοντες τούς διαλόγους τοῦ Κορίννου και τοῦ γελωποποιοῦ ἐν τῇ κωμῳδίᾳ «Ὅπως ἀγαπᾶς,» ἐν οἷς λεπτομερῶς περιγράφεται ὁ ποιμενικὸς βίος (1).

Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ ἦτο ἡμιμαθῆς ὁ Σαίξπηρ ὅστις, ὄχι μόνον τήν σύγχρονον ἱστορίαν, ἀλλὰ και τήν μεσαιωνικὴν και τήν Ρωμαϊκὴν και αὐτὴν ἐν μέρει τήν ἑλληνικὴν γινώσκει, ὡς εκ τῶν ἔργων του ἐξάγεται; Οὔτε τούς Ἔρωτας

1 Ὁ R. Smith λέγει ὅτι ἐγίνωκε τήν γεωργίαν, και τήν κηπουρικὴν και ἐν μέρει τήν βοτανικὴν, ἦτο κάτοχος τῶν ἐβουμοτυπιῶν τῆς αὐλῆς, ὅτι ἐγίνωκε τήν ἵππουκὴν και τήν ἵπποδαμιαστικὴν ὁ Thomas ὅτι εύρίσκει ἐν αὐτῷ στρατιώτην γινώσκοντα τήν πολεμικὴν τέχνην, ὁ δ' ἐπίσκοπος Wapsworth τῷ ἀποδίδει εἰδικὴν μελέτην τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

τοῦ Ὅβιδίου, ὡς ὁ μνημονευθεὶς βιογράφος τοῦ ποιητοῦ λέγει, οὔτε τὸν Πλούταρχον, εκ τοῦ ὁποῦ παραέλαθεν, ἐν λεπτομερεία τήν ὑπόθεσιν τῶν Ρωμαϊκῶν δραμάτων, οὔτε τήν Ρωμαϊκὴν ἱστορίαν, οὔτε συγγραφῆς Λατινοῦς, οὔτε τήν Γαλλικὴν γλῶσσαν, ἢν φαίνεται γινώσκων, ὡς ἀποδεικνύεται εκ τοῦ δράματός του «Ἐρρικὸς ὁ Ὅος,» οὔτε τὸν Ὁμηρον, ἐδιδάχθη βεβαίως ἐν τῷ δημοσίῳ σχολεῖῳ τῆς Στρατφόρδης.

Τās γνώσεις ταύτας ἠντλήσεν ὁ ποιητῆς ὄχι εκ συναναστροφῆς πρὸς τὸ θεῖον ἢ εκ θεῖου τινός δώρου, δι' οὐ ἐμάνθανε τὰ πάντα ἄνευ σπουδῆς, ὡς μετὰ πεποιθήσεως φρονεῖ ὁ ἄλλως σοφός αὐτοῦ βιογράφος και ἐρευνητῆς Hudson, ἀλλὰ διὰ μελέτης ἐνδειλεχοῦς παντοίων συγγραμμάτων, ἅμα δὲ και διὰ βαθύτατης ἐρεύνης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Εἶνε μὲν ἀξία θαυμασμοῦ ἡ πληθὺς τῶν γνώσεων τοῦ αὐταδιδάκτου τούτου ποιητοῦ, ἀλλ' ἐκείνο ὅπερ ὄντως ἀποτελεῖ τὴν ἀθανασίαν του, και ὅπερ κατὰ πάγκοινον ὁμολογίαν καθιστᾶ αὐτὸν ἕνα τῶν κορυφαίων ποιητῶν οὔς παρήγαγεν ὁ κόσμος, εἶνε αἱ περι τῆς φύσεως και τοῦ ἀνθρώπου γένους βαθύταται γνώσεις και παρατηρήσεις του, ἡ ἀνεξάντητος δημιουργικὴ αὐτοῦ δύναμις και ἡ ἀπαράμιλλος και ὄντως θεία τέχνη περι τήν ἀπεικόνισιν τῶν χαρακτῆρων.

« Ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Σαίξπηρ, λέγει ὁ Γερβίνοσ, ἀπεικονίζεται ὡς εκ κατόπτρου ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ὄχι ὡς ἐν τῷ ἀρχαίῳ δράματι, ἢ ὑπὸ τυπικὸν χαρακτῆρα, ἀλλ' ὑπὸ διακεκριμένον και ἀτομικὸν τύπον. Ἐν αὐτοῖς βλέπομεν τόν τε ἐσωτερικὸν και ἔξωτερικὸν ἄνθρωπον καθ' ἁπάσας αὐτοῦ τās βιωτικὰς φάσεις, τās συναλλαγὰς ἀπασῶν τῶν τάξεων, ἐν τε τῷ δημοσίῳ και ἰδιωτικῷ βίῳ, εἰσερχόμεθα εις τόν βίον τῆς Ρωμαϊκῆς Ἀριστοκρατίας, τῆς Μοναρχίας, εις τούς ἡρωϊκοὺς χρόνους τῆς Γαλατίας και Βρεττανίας, εις τὸν φιλοκίνδυνον κόσμον τῆς ρωμαντικῆς τῶν ἵππων τῶν περιόδου, και εις τήν μεσαιωνικὴν και νεωτέραν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας. Καθ' ἁπάσας δὲ τās περιόδους ταύτας και τās παρὰ πλῆθεις πολιτικὰς και κοινωνικὰς μεταβολὰς, ἔξετάζει τὰ πάντα ἀπὸ ὑψηλότερας περιωπῆς, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης προκαταλήψεως ἢ μεροληψίας. Τοσούτον δ' ἀσφαλεὶς και ὑγιεὶς κρίσεις ἐκφέρει περι τῆς τέχνης, τῶν ἰθίμων, τῆς πολιτικῆς και τῆς θρησκείας, ὥστε φαίνεται ἀνήκων εις μεταγενεστέραν και ὠρμηώτεραν γενεάν ἢ ἐπιστήμη και ἡ γνώσις ἄς καθ' ἁπάσας τās φάσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ και ἔξωτερικοῦ βίου ἀναπτύσσει, ἀποκαθιστῶσιν αὐτὸν διδάσκαλον ἀναμφισβητήτου κύρους. Τοσόν δὲ πλούσιας ἀντλεῖ τās περι ἠθικῆς

» θεωρίας αὐτοῦ ἐκ τῆς παρατηρήσεως τοῦ ἐξω-
 » τερικοῦ κόσμου, καὶ τοσοῦτον καλλύνει αὐτάς
 » διὰ τοῦ πλούτου τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὥστε πλει-
 » ὄτερον ἴσως παντὸς ἄλλου συγγραφῆς, εἶνε
 » ἕξιος νὰ θεωρῆται ἀπὸ τὴν διὰ τοῦ
 » κόσμου τοῦτου διάδοσιν ἡμῶν.»

«Ανευ ὑπερβολῆς δύναται τις νὰ εἶπῃ ὅτι ὁ
 κόσμος ἀπᾶς ἐγκλείεται ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ἀθα-
 νάτου τῆς Ἀγγλίας ποιητοῦ. Βασιλεῖς, πρίγκι-
 πες, αὐλικοὶ καὶ λαοί, ἄνδρες, γυναῖκες, γέ-
 ροντες καὶ παιδία, χωρικοὶ καὶ ἀστοί, στρατι-
 ῶται, ὑπηρέται, γελωτοποιοὶ καὶ βοσκοί, πᾶ-
 σαι αἱ κοινωνικαὶ τάξεις περιγράφονται διὰ
 χρωμάτων ἀνεξίτηλων, παρρηχόμενοι ὡς ἐν κα-
 τῶπτρῳ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀναγνώστου,
 θαυμαστίως δ' ἐκτυλίσσονται τὰ ἀνθρώπινα
 πάθη καὶ συναισθήματα ὑπὸ τοῦ μεγάλου τοῦ-
 του ἔρευνητοῦ τῆς φύσεως καὶ ἀνατομῆς τῆς
 ἀνθρωπίνης καρδίας. Ὅποιος ἀκένωτος θησαυ-
 ρὸς παρατηρήσεων καὶ φιλοσοφικῶν ἔμψυκαί
 κριτικῶν σκέψεων! Ὅποιος ἀνεξάντλητος δημι-
 ουργικὴ δύναμις! Ὁ ἀνεξάντλητος δημιουργὸς
 ψυχῶν, ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὸν ὁ Taine, δημιουργεῖ
 ἀενάως, νέους πάντοτε ἀποκαλύπτων ἡμῖν
 κόσμους καὶ νέους ἐρίζοντας.

Τοσαύτην ἐκπλήξιν καὶ τοσοῦτον θαυμασμὸν
 ἐνεποίησεν εἰς τὸν μέγαν τῆς Γερμανίας ποιη-
 τῆν Goethe ἢ ἀνάγνωσις τῶν ἔργων τοῦ Σαίξ-
 πηρ, ὥστε δὲν εἰδίσατο νὰ ἐκφέρῃ περὶ αὐτῶν
 τὴν ἀκόλουθον βαρυσήμαντον κρίσιν:

«Δὲν ἐνθυμοῦμαι, λέγει, ἂν βιβλίον τι, ἀνθρο-
 » πος ἢ περιστάσις τοῦ βίου μου, παρήγαγόν
 » ποτε ἐν ἐμοὶ ἐντύπωσιν τοιαύτην, ὅταν τὰ
 » δράματα τοῦ Σαίξπηρ. Φαίνονται ἔργον
 » πνεύματος θεσπέσιου, ὅπερ προσήγγισε τοὺς
 » ἀνθρώπους, ἵνα διὰ τοῦ τερπνοτάτου τρόπου
 » διδάξῃ αὐτοὺς νὰ γνωρίσωσιν ἀλλήλους. Δὲν
 » εἶνε ποιήματα. Ἀναγινώσκων τις αὐτὰ νομίζει
 » ὅτι εὐρίσκειται ἐνώπιον τῶν ἀνερωμένων δέλ-
 » των τῆς Εἰμαρμένης. Ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Σαίξπηρ
 » εὐρίσκω ἐμφαζόμενα καὶ ἀναπτυσσόμενα ὅσα
 » προαισθήματα ἠσθάνθη ποτὲ περὶ τοῦ ἀνθρώ-
 » πινου γένους, καὶ τὰ ὅποια ἀπὸ τῆς νεότητός
 » μου ἠσθανόμην χωρὶς νὰ κατανοῶ αὐτὰ ἐναρ-
 » γῶς. Νομίζεις ὅτι σοὶ ἀποκαλύπτει πάντα τὰ
 » αἰνίγματα, χωρὶς ὁμῶς νὰ δύνασαι νὰ εἶπῃς
 » « Ἰδοὺ ἢ λύσις ». Τὰ μάλιστα μυστη-
 » ριώδη καὶ σύνθετα πλάσματα τῆς φύσεως
 » δρῶσιν ἐνώπιον ἡμῶν ἐν τοῖς ἔργοις του, ὡς
 » ὠρολόγια, ὧν καὶ πλῆθξ καὶ κιβώτιον εἰσὶν ἐκ
 » κρυστάλλου δεικνύουσι μὲν τὴν πορείαν τοῦ
 » χρόνου, ἀλλ' ἐν ταύτῳ δύναται τις νὰ ἴδῃ
 » καὶ τοὺς κινούντας αὐτὰ τροχούς καὶ ἐλατή-
 » ρια. Ἡ ἐσπευσμένη τῶν ἔργων τοῦ Σαίξπηρ
 » ἀνάγνωσις, μὲ παρῶτρυνε πλειότερον παντός
 » ἄλλου νὰ χωρῆσω εἰς τὸν πραγματικὸν κό-

» σμον, καὶ μετὰ τῶν κυμάτων τῆς Εἰμαρμένης,
 » τῶν ὑπὲρ τὴν πραγματικότητα ὑψουμένων
 » ἀναμιγνυόμενος, ἀντλήσω ποτέ, εἰ δυνατόν
 » κύπελά τινα, ἐκ τῆς θελάσεως τῆς ἀληθοῦς
 » φύσεως, καὶ διαχύσω αὐτὰ ἀπὸ τῆς σκηνῆς
 » εἰς τὸ κοινὸν τῆς πατρίδος μου». Ὁ δὲ Schil-
 ler ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς παραστάσεως τοῦ Τι-
 μωνος τοῦ Ἀθηναίου τοῦ Σαίξπηρ ἔγραψε
 τάδε: «Ἔργον ὡς ὁ «Τίμων ὁ Ἀθηναῖος» τοῦ
 Σαίξπηρ, ἐπὶ οὐδεμιᾶς Γερμανικῆς σκηνῆς ἐδι-
 δάχθη, καθόσον ἐγὼ γινώσκω. Ἐν τοῖς δρά-
 μασι τοῦ Σαίξπηρ ἀνευρίσκω πρὸ παντός ἄλλου
 τὸν ἀνθρώπον. Εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔργον παρίστα-
 ταί μοι ἀληθέστερος, οὐδὲν ἄλλο λαλεῖ πρὸς
 τὴν καρδίαν μου τοσοῦτον εὐκρινῶς καὶ εὐγλώτ-
 τως, οὐδὲν ἄλλο μοι διδάσκει τὴν φιλοσοφίαν
 τοῦ βίου τόσο, ὅσον ὁ Τίμων ὁ Ἀθηναῖος! Ἡ
 ἐκμετάλλευσις τοιοῦτου χρυσορυχεῖου τιμᾶ ἔξο-
 χως τὴν τέχνην».

«Ὁ θεάτρον τοῦ Σαίξπηρ, εἶπεν ὁ Λέσσιγκ,
 εἶνε κάτοπτρον τῆς φύσεως. Τῶ ὄντι, παρα-
 τηρεῖ ὁ Μεζιέρ, ἢ φύσις περιλαμβάνει τὰς ποι-
 κιλωτάς σκηνάς, τὸ εὐεϊδὲς καὶ δυσεϊδές,
 τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύ-
 πην, συνεχῶς δὲ συνάπτει τὰς ἀντιθέσεις καὶ
 διὰ χειρὸς ἀμερολήπτου παρράγει ἐκ τοῦ κόλλου
 αὐτῆς τὰ ευγενέστατα καὶ ἀγενέστατα ἔργα.
 Ὁ Σαίξπηρ, πράττει ὅπως ἡ φύσις. Δὲν ἐκλέγει
 ὡς οἱ κλασσικοὶ ποιηταί, οὐδὲ μεταχειρίζεται
 κατὰ προτίμησιν εὐγενῆ στοιχεῖα, ἀλλὰ συνδυά-
 ζει εἰκόνας διαφόρους, ὅπως παρουσιάζει αὐτάς ὁ
 βίος, χωρὶς οὐδόλωρ νὰ καλύπτῃ τὰς ἀγενεῖς
 ἢ ἡττον εὐγενεῖς. Οὐδὲν τὸ ἀπολύτως ὠραῖον
 βλέπει ἐν τῇ κόσμῳ. Παρὰ τὰ μάλλον στίλβον-
 τα μέρη, παρατηρεῖ κηλίδας, καὶ μετ' ἀκριβείας
 ζωγράφου εἰκονίζει, ἐτι ὑποπίπτει εἰς τοὺς ὀφθαλ-
 μούς του. Οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ πράγματα δὲν ὑφί-
 στανται ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ μεταμορφῶσιν τοιαύτην
 ὥστε ν' ἀπογυμνῶνται ἐκ τῶν ἀτελειῶν των. Τού-
 ναντίον, παραλαμβάνει ἄνευ προλήψεως καὶ αὐ-
 τὰ τὰ ἀγενῆ στοιχεῖα καὶ διατηρεῖ αὐτὰ διὰ
 νὰ εἶνε ἀκριβῆς. Ὁ μὲν κλασσικὸς συγγραφεὺς
 λέγει ἐκ τῆς ἀληθείας μόνον ὅτι δύναται νὰ
 ῥηθῇ δι' ὕψους ὑψηλοῦ, ὁ δὲ Σαίξπηρ λέγει αὐ-
 τὴν ἀκεραλίαν. Ἡ τραγικὴ Ολίψις τοῦ βασιλέως
 Ληρ, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τοῦ ἔργου, δὲν πα-
 ρασύρει αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ καλύψῃ
 τὴν κομικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ γελωτοποιοῦ,
 ὅστις συνοδεῖ τὸν ἐξόρισθῆντα βασιλέα. Διᾶ-
 νοια ἡττον εὐρεῖα ἤθελεν ἀσχοληθῆ μόνον πε-
 ρὶ τοῦ κυρίου προσώπου καὶ τῆς κρατούσης ιδέ-
 ας ἢ ἐκπροσωπεῖ, ἥτοι περὶ τῆς συμφορᾶς πα-
 τρός ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ τέκνων διωκομένης.
 Ὁ Σαίξπηρ εἰσχωρεῖ πέραν τῆς ἐπιφανείας τού-
 τῆς τῶν πραγμάτων ὅπως συμπληρώσῃ τὴν ὑ-
 κόθωσιν τοῦ δράματος διὰ περιστάσεων καὶ πα-

ρομαρτούντων αἰσθημάτων, ἅτινα καθιστοῦσιν
 αὐτὴν ἐναργή. Μόνος ὁ Ληρ θὰ ἔλκυε τὸν οἰ-
 κτον ἡμῶν, ἀλλ' εἶνε ἐτι μάλλον ἕξιος οἴκτου
 διὰ τῆς ἀντιθέσεως ἣν εἰς τὴν ἀγρίαν αὐτοῦ
 λύπην παρουσιάζει ἢ μελετημένη φαιδρότης
 τοῦ συνοδοιπόρου του. Καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ἄλλοι
 μοι μαχηταί βαρείας καταφέρουσιν ἀλλήλοισ
 πληγὰς εἰς Shrewsbury, ὁ χονδρὸς Sir John-
 son πίπτει πρηγῆς ἵνα μὴ ἴδῃ αὐτὸν ὁ ἐχθρὸς,
 ὅτε δὲ ὁ πρίγκιψ Ἐξβῆκος ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ὀ-
 πλον, οὗτος τῶ προσφέρει φιάλην ἣν ἐξάγει ἐκ
 τοῦ κόλλου του. Ὅτε δὲ πάλιν παρουσιάζει
 ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοὺς τολμηροὺς μαχητάς τοῦ
 Azincourt δὲν λησμονεῖ τὸν σχολαστικὸν
 Fluellen, τύπον κωμικοῦ, ὅστις προκαλεῖ γέ-
 λωτα καθ' ἣν στιγμὴν ἀποσπᾷ τὸν θαυμα-
 σμὸν ἡμῶν τὸ θάρρος τοῦ Ἑρρίκου ἑου. Οὐδεὶς
 ζωγραφεῖ κάλλιον τοῦ Σαίξπηρ τοὺς ἥρωϊ-
 κούς καὶ φιλοπολέμους χαρακτήρας. Πνοὴν
 ἀρηίφιλον αἰσθάνεται τις διακεχυμένην ἐν ταῖς
 σελίδι τοῦ Ὁθέλλου, τοῦ Μάκβεθ καὶ τοῦ Ἑρρί-
 κου τοῦ ἑου. Εἶνε δὲ τοῦτο χαρακτηριστικὴ
 ιδιότης τῆς πολλαπλῆς ταύτης διανοίας. Δύνα-
 ται νὰ διεγείρῃ ἐνθουσιασμὸν ἄμα καὶ γέλωτα, νὰ
 θαυμάζῃ καὶ νὰ σκώπητ μετατῆς αὐτῆς εἰλι-
 κριεῖας καὶ νὰ προκαλῆ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνα-
 γνώστου τὰ μάλλον ἀντιθετὰ αἰσθήματα, ἅτινα
 συνδυάζει ἢ ἰσχυρὰ αὐτοῦ διάνοια. Οὐδαμοῦ ἐν
 τῇ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων ἀναφέρεται παρ-
 δεῖγμα οὕτω ποικίλης διανοίας: οἱ μὲν ὡς ὁ
 Σοφοκλῆς, εἰσι καθαρῶς τραγικοί, οἱ δὲ ὡς ὁ
 Πλάυτος, κωμικοί. Ὁ Σαίξπηρ ἀφίησιν εὐχερῶς
 τὴν ποιητικὴν χώραν τῆς τραγωδίας ἵνα κα-
 τέλθῃ εἰς τὸν περὶ λόγον τῶν κωμικῶν, ἐκ δὲ
 τῶν κάτω στρωμάτων τοῦ Μίμου καὶ τῆς παρῳ-
 δίας ἀνέρχεται δι' ἑλαφρᾶς πτήσεως πρὸς τὰς
 κορυφάς, ἐνθα καθήνται τὰ τραγικὰ πρόσωπα.
 Εἶνε γόνιμος ὡς ἡ φύσις, παράγων ἐν ταύτῳ εὐ-
 γενεῖς καὶ ἀγενεῖς χαρακτήρας, εὐφυεῖς καὶ ἀ-
 φυεῖς, ἥρωας καὶ γελωτοποιούς, θλιβεράς ἄμα
 καὶ φαιδράς σκηνάς. Ὅστις, λέγει ὁ Kreyssing,
 μετέβη ποτὲ εἰς ἐορτὴν μὲ πρόσωπον φαιδρὸν
 ἀλλὰ μὲ καρδίαν συντετριμμένην, ὅστις εἶδε τὸν
 ἥλιον λάμποντα ἐπὶ παδικῆδος, ὑπὸ καταγιγῆδος
 ἐρημωθείσης, ἐκεῖνος δύναται νὰ ἐνόησῃ τὰς
 ἀντιθέσεις τῆς ποιήσεως τοῦ Σαίξπηρ.»

Λέγεται ὅτι ὁ ποιητῆς ἔγραψε τὰ ἔργα αὐ-
 τοῦ κατὰ παραγγελίαν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ θεά-
 τρου, ὅστις ἐξέλεγε θέμα σύμφωνον πρὸς τὰς ἀ-
 παιτήσεις τοῦ κοινού, καὶ ὅτι τινὰ μὲν ἐγρά-
 φησαν χωρὶν ὀλίγων, τινὰ δὲ χάριν τῶν πολ-
 λῶν. Ἄν ὁ διευθυντῆς τοῦ θεάτρου εἶχεν ἀναγί-
 κην δράματος, ὁ ποιητῆς ἠναγκαζέτο νὰ γρά-
 φῃ αὐτὸ ταχεῶς. Ἄν ὀλεματι ἦν ἀρεστὸν τῇ
 αὐτῇ, ὁ Σαίξπηρ ἔγραφεν ἐπ' αὐτοῦ δράμα
 ἢ κωμῆδιαν.

Βεβαίως πολλὰ ἔργα ἐγράφησαν κατὰ τὴν
 ἐπιθυμίαν τοῦ θιασάρχου, ὅστις πρὸ παντός
 ἄλλου εἶχεν ὑπ' ὄφει τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον,
 ὅπερ εὖρυσκε διδάσκων δράματα ἀρέσκοντα εἰς
 τὸ πλῆθος· ὁ δὲ ποιητῆς, ὅστις συνεταίρισθη
 τῶ 1593 μετὰ τοῦ ὑποκριτοῦ καὶ θιασάρχου
 Burbadge, ἔγραφεν ἴσως κατὰ παραγγελίαν
 αὐτοῦ, ἀναπτύσσων θέματα ἀρέσκοντα εἰς τὸ
 κοινόν. Ἀλλ' ἀρὰ γε δύναται τις νὰ παραδεχθῇ
 ὅτι ὁ Σαίξπηρ ἔγραψεν ἅπαντα αὐτοῦ τὰ ἔργα
 πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ συμφέροντος τῶν διευ-
 θυνητῶν τῶν θεάτρων, ἢ χάριν τῶν ἀπαιτήσεων
 τοῦ κοινού, καὶ ὅτι ἀριστουργήματα οἰα ὁ
 Ἀμιλετ, ὁ Βασιλεὺς Ληρ, ὁ Ὁθέλλος, ὁ Μάκ-
 βεθ, ὁ Ῥωμαῖος καὶ ἡ Ἰουλιέττα, ὁ Ἰούλιος
 Καῖσαρ, ὁ Κοριολατός καὶ ἄλλα, ἅτινα προ-
 ἕξηνσαν καὶ προξενούσι τὸν θαυμασμὸν τοῦ κό-
 σμου διὰ τὸν ἐν αὐτοῖς ἐγκλειόμενον ποιητικὸν
 θησαυρὸν, καὶ τὰ ὅποια κατατάσσονται μετὰ ἐξ
 τῶν ἀρίστων προϊόντων τῆς ἀνθρωπίνης δια-
 νοίας, ἐγράφησαν κατὰ παραγγελίαν τρίτου;
 Ἐν αὐτοῖς ὁ ποιητῆς ἐκφράζει τὰ ὑπερπλη-
 ροῦντα τὴν καρδίαν του αἰσθήματα, ἀναπτύσ-
 σων θαυμαστίως παντοῖα κοινωνικὰ καὶ πολιτι-
 κὰ ζητήματα, ἅτινα διὰ πολλοῦ χρόνου καὶ
 πολλῆς πείρας ἐδιδάχθη.

Ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἐν τῇ πρὸς τὸν κόμητα
 Southampton ἀφιέρωσι τῆς «Ἀφροδίτης καὶ
 τοῦ Ἀδωνιδος» λέγει: «Ἐλπίζω, ὠφελούμενος
 ἐκ τῶν ὠρῶν τῆς σχολῆς, νὰ προσφέρω ὑμῖν
 σπουδαιότερόν τι ἔργον». Ἐκ τῶν λόγων τούτων
 τοῦ ποιητοῦ, δὲν δύναται τις ἄρα γε νὰ εἰκάσῃ
 ὅτι εἶχε κατὰ νοῦν τὴν συγγραφὴν σπουδαιο-
 τέρου ἔργου;

(Ἐπεται συνέχεια).

Μικ. Ν. ΔΑΜΠΡΑΝΗΣ

ΜΑΓΕΠΡΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

ΕΝ ΛΕΙΨΙΑΙ

Β'.

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε προηγούμενον φύλλον.)

Πρὶν ἢ ἀνέλθω εἰς τὸν ἄνω ὄραρον, κατὰ
 τὴν ἐπομένην ἐπισκέψιν μου, παρατηρήσας ὅτι
 κἄτι ἄξιον λόγου εἶχον παραλείψῃ νὰ περιερ-
 γασθῶ ἐν τῷ ἴσογειῳ, ἔσπευσα ν' ἀναπληρώσω
 τὴν παραλείψιν ταύτην. Εἶχον δὲ παραλείψῃ
 οὐδὲν ἄλλ' ἢ τὰ ἐκθέματα τοῦ στρατιωτικοῦ
 ἐπιμελητηρίου Λειψίας: τροφὰς στρατοῦ ἐν ἐκ-
 στρατείᾳ. Καὶ ἦσαν ταῦτα παντοειδῆ, τὰ πλεῖ-
 στα ἐν θήκαις καὶ φαλιθίοις συσκευασμέ-
 να. Οἱ ἐγγεγραμμένοι τίτλοι ἐδείκνυον ὅτι
 περιείχοντο συμπετυκνωμένα ἐκχυλισματα κρέ-

ατος, όσπριών και τεύου έτι και καφέ. Έξετίθεντο έτι και άλίπισστα κρέατα και άρτος τις παρασκευασμένος εξ άλεύρου και πυκνού βοείου ζωμού. Άλλ' ή έρευνα και μελέτη τούτων άπήντει ειδικότητα, ής έστέρουμην. Όθεν έριψα τελευταίον βλέμμα επί τής παρακειμένης μαγειρικής άμάξης δυναμένης να παρασκευάζη τροφήν δια 500 άνδρας έν έκστρατείαι έντός των πελωρίων αύτης λεβήτων και άνήλιθον είς τον πρώτον όροφον δια σημαιοστολιστού κλίμακος.

Έν τῷ διαδρόμῳ ὑπῆρχον ἰδίᾳ λάχανα ἐκτεθειμένα εἴτε νωπά, εἴτε καὶ ἀπεξηραμένα ἐπιμελῶς κατὰ μικρὰ τεμάχια, ὡς νὰ ἦσαν προσφιλεῖ ἐνθυμήματα. Ἐξετίθεντο δὲ καὶ ἐντός πολυτελέων θηκῶν δωδεκάδες φιαλιδίων λίαν φιλοκάλως ἐσκευασμένων. Βέβαιος ὅτι ἦσαν μύρα ἠπόρουσαν τίνα εἶχον ταῦτα σχέσει πρὸς τὴν μαγειρικὴν, ἀλλ' ἢ ἐπιγραφὴ τοῦ πρώτου φιαλιδίου ἕπερ ἠγγισα μ' ἐφώτισε πληρέστατα. Ἡ χρυσὴ ἐπιγραφὴ ἔλεγε: Ζωμὸς κρομμίου. Ἐνοεῖται ὅτι καὶ οἱ συντροφοὶ τοῦ ἦσαν ἀναλόγου καταγωγῆς: Ζωμὸς σελίνου, ζωμὸς λαχάνου κλπ. Δὲν εἶμαι ἐντριβῆς περὶ τὰ μυστήρια τῆς τευτονικῆς μαγειρικῆς καὶ δὲν ἐνοῶ οὔτε τὴν χρῆσιν τῶν ἀρωμάτων αὐτῶν, οὔτε τὸν λόγον, δι' ὃν ἀξιολύονται τοιαύτης τιμητικῆς περιβολῆς, ὡς νὰ ἦσαν προσωρισμένα διὰ τὸ κομμωτήριον ἀριστοκρατικῆς δεισποίνης.

Ἡ μετὰ τὸν διαδρόμον αἰθούσα δύναται νὰ ὀνομασθῆ κατ' ἐξοχὴν Λουκουλλείος, ἀν ὑποτεθῆ ὅτι ὁ Λουκουλλός ἦτο δυνατόν ποτὲ νὰ ἐγγίσῃ γερμανικὸν φαγητόν. Ἀλλὰ τέλος πάντων ἐν αὐτῇ ἐκτίθεται ὅ,τι ἐλεγκτόν καὶ ἐντέχως παρασκευασμένον. Ὁλη ἡ αἰθούσα εἶνε ἀπεράντον ἐστιατόριον ἐν τῷ ὅποιῳ οἱ κεκλημένοι τρώγουσι... διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐκεῖ πύργοι ἐξ ἀστακῶν, παλάτια ἐκ κρέατων, καλύβαι ἐξ ἰχθυῶν—δλόκληρος οἰκοδομικὴ ἐφηρμοσμένη ἐν τῇ γαστρονομίᾳ. Ἐξέχουσι τινὰ μνημεῖα ἀληθῆ, οἷον οἱ πίδακες μετὰ κύκνων καὶ δελφίνων ζαχαροπλαστικῶν, στῆλαι ἐκ τρομῶδους πηκτικῆς, κηπέκια ἐξ ἔδεσμάτων, ἀληθῆς τῆς γεύσεως πανήγυρις, τοῦ στομάχου τρυφή. Καὶ ποῦ οἱ ἀμέτρητοι γάλοι τεθαμμένοι ὑπὸ σωρὸν πολυχρῶμων ἀρτυμάτων ἢ πλείοντες ἐντός καρυκαυμάτων! Καὶ χῆνες ἐκεῖ καὶ λαγωοὶ καὶ ἀμνοὶ καὶ ἡ κλίμαξ ὅλη τῶν ἀβροσάκων πτηνῶν καὶ τετραπόδων II... Ἡ εἰς πληροῦται γαργαλιστικοῦ ἀρώματος, τὰ ὄμματα περιλείχουσι διὰ βλέμματος τὰ ἠδυπαθῶς διερωγῶτα στέρανα πεπληρωμένης χηνῆς, τὴν ἀναπεπταμένην ἠπτῆν πτέρυγα πέρδικος, καὶ τὰ χεῖλη πλαταγοῦσι καὶ συσφιγγονται. Τὶ βάσανος αὐτῆ! ἀληθῶς Ταντάλιος! Ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ ψυχροί,

οἱ τυπικώτατοι Γερμανοὶ δὲν ἠδυνήθησαν πλέον ν' ἀνθέξωσιν καὶ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ἐκθέσεως, ὅτε τὸ τμήμα ἦν ἐλάχιστον καὶ ἡ συρρὴ μεγίστη, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν φαγητῶν καὶ πλείστα κατέκλεψαν καὶ κατέφαγον.

Σημειώτιον ἐνταῦθα ὅτι ἐκθέσται φαγητῶν δὲν ἦσαν μόνοι οἱ ξενοδόχοι οἱ μᾶλλον διαπρεπεῖς, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ σχολαὶ μαγειρικῆς ἀμιλλώμεναι ἐν τῇ τελειότητι τῆς τέχνης. Ἐν γερμανικαῖς πόλεσιν ὑπάρχουσι τοιαῦτα ἰδιωτικὰ σχολαὶ, ἐν αἷς μαθητεύουσι κόρραι τοῦ λαοῦ εἴτε ὅπως ἐπαγγελματικῶς γείνωσι περιζήτητοι μαγεῖρσαι, εἴτε ἀπλῶς ὅπως καταστῶσιν εἰδήμονες οἰκοκυραὶ. Αἱ τοιαῦται σχολαὶ εἶνε συνήθως καὶ οἰκοτροφεῖα καὶ δύναται τις ἐπὶ τμηματι 70—80 φοινίκων παρ' αὐταῖς νὰ καταναλισκῇ ἐκάστην μεσημβρίαν τὰ μαγειρικά γυμνάσματα τῶν μαθητριῶν.

Ἡ αἰθούσα τῆς ζαχαροπλαστικῆς καὶ πλακουτοποιίας εἶχει τοῦτο τὸ ἐπὶ πλέον θέλιγον, ὅτι παρὰ τὰ ἐκθέματα ἐκάστου καταστήματος παρίστανται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἕττον θελκτικαὶ πωλήτρια πωλοῦσαι μικρὰ τινὰ ἀντικείμενα ἐκ τῶν πολλαπλῶν ἐκεῖ ἐκτεθειμένων.

Μεταξὺ τῶν ἐκθεμάτων διασήμευ ἔργου στασίον σοκολάτας ἐξέχει τύμβος ὅλος ἐκ σοκολάτας πεπλασμένος. Πρωτῷ χάριν περιεργείας τὴν χαριστάτην ξανθὴν πωλήτριαν πῶσον στοιχίζει.

— Διακόσια μάρκα, ἀπαντὰ μειδιῶσα, τὸν θέλετε;

— Τὸν θέλω διὰ τὸν τάφον μου· ἀλλ' εἰς ν' ἀποθάνω θὰ τὸν φάγω...

— Ἐχετε δικαίον, ὑπολαμβάνει μεθ' ἑτοιμότητος σπανίας διὰ Γερμανίδα, ἀλλ' ἔταν ἀποθάνετε νὰ τὸν προτιμήσητε ἀπὸ κάθε ἄλλο μνημεῖον...

— Ἀληθινά; καὶ γιατί...;

— Θὰ εἶνε τὸσον γλυκὸς ὁ θάνατος ὅταν ἔχετε τέτοιο μνημεῖον...

Παρέκει ἄλλη τις μικρὰ, μελαγχρινὴ ὡς Ἑβραῖα, ἐπίθει σιγάρα ἐκ σοκολάτας, καὶ εἰς τοὺς διερχομένους κυρίως ἔτεινε τοιαῦτα συνιστάσῃα πειστικώτατα τὸ ἐμπόρευμα:

— Πάρετε καὶ δὲν θὰ πικράθητε, κύριοι. Τέτοια σιγάρα εἰς καθὲν καπνιστὰ ἰσὸν δὲν ἠμπορεῖτε νὰ εὑρετε. Εἶνε γλυκότητα εἰς τὸ κάπνισμα. Δὲν μυρίζουν ἀσχημα, δὲν ἐνοχλοῦν τὰς κυρίας. Ἡμπορεῖτε νὰ τὰ καπνίσετε καὶ ὅπου εἶνε ἀπηγορευμένον τὸ κάπνισμα, καὶ δὲν ἔχετε ἀνάγκην φωτιάς διὰ νὰ τὰνάψατε.

Ἐν τῇ αὐτῇ αἰθούσῃ ἦν ἐστημένον μικρὸν κινεζικὸν περίπτερον, κ' ἐντός αὐτοῦ κινεζοὶ παρασκευάζον τείον καὶ παλεῖον εἰς τὸν αἰθούσαν ἀντὶ δεκαλέπτου ἐν κύπελλον. Οἱ Κινεζοὶ δὲν

πρόφρχοντο ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς μακρινῆς πατρίδος των, ἀλλ' ἐκ Βερολίνου, ἐνθα ὑπάρχει μέγα κατάστημα κινεζικῶν προϊόντων. Ἐφερον δὲ τὰς ἐγγυρλίους αὐτῶν στολάς καὶ ἡ κόμη ἐκάστου ἐκυλιετο ἐπὶ τῆς βάχης τῆς πρασίνης ὡς ὄφις ἐπὶ φυλλομάτων, πρὸς μεγάλην τέρψιν τῶν περιέρχων Γερμανῶν, οἷτινες συνηροίζοντο πᾶσι αὐτῶν, ὡς πᾶσι σπανίων ζῶων.

Ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς αἰθούσης ταύτης-ἤτις χρῆσιμεῖται συνήθως διὰ παραστάσεις—ὕποκατάστημα ἐλλανδικῶν σοκολατοποιεῖον παρεῖχεν ἀναψυχὴν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας καὶ σοκολάτας κύπελλα. Τόσον δὲ πλήθος ἀνήρχοντο ἐκεῖ, ὥστε ἐκάστοτε ἐπληροῦντο πάντα τὰ μικρὰ αὐτοῦ τραπέζια καὶ ἐκλείετο ἡ εἰσοδος ἐπὶ τινὰ λεπτά.

Μεταξὺ τῶν πλακοῦντων ἐξέχουσι τὰ περιφημὰ τῆς Νυρεμβέργης, ὧν ἡ δριμύεια καὶ παχέα ἀμα γείσις τὸσον ὀμοιάζει πρὸς τὴν τῶν ξηρῶν σύκων. Ἐξ ἄλλου ἀξιὸν προσοχῆς εἶνε καὶ τὸ ἐν φιαλιδίῳ ἐκτιθέμενον γάλα τοῦ Ὀλσταίν, οὕτω παρασκευασμένον ὥστε διατηρεῖται ὡς νωπὸν καὶ ἄδολον.

Ἐν ἐτέρῳ διαδρόμῳ περιέχονται τὰ ἐμμεσον τινὰ σχέσει πρὸς τὴν ἐκθεσιν ἔχοντα. Ἢτοι: μαχαίροπέρινα καὶ κοχλιάρια μετὰ πολλῆς χάριτος συμπλεγμένα ὥστε θωρακίζουσι ὡς διὰ λιπιδωτοῦ θώρακος ὀβελίσκουσ καὶ ἀσπίδας, ἐστημένους ἢ ἀνηρηγμένους ἀπὸ τῶν τοίχων· πινακία καὶ λοιπὰ τραπέζης σκευῆ· χειρόμακτρα ἢ μάκτρα τοῦ μαγειρίου· ἄνθη τεχνητά, ἐπιπλα ἐστιατορίου κλπ. Εἰς τὸ πέρας δὲ τοῦ διαδρόμου τραπέζια καθ' ὅλα ἐτοιμοὶ ὅπως δεχθῇ δαιτυμόνας, περιεστοιχησμένη ὑπὸ λαμπρῶν ἔδωλιων, φωταγωγομένη ὑπὸ ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων, ὑπὸ τὸ ἀπλετον φῶς τῶν ὀπῶων ἀπῆστραπτον μέχρι τυφλώσεως τὰ ἀργυρᾶ καὶ χρυστάλλινα σκευῆ, ἐνεθύμιζε τὰς μαγικάς ἐκείνας τραπέζας τῶν παραμυθίων, οἷτινες ἐπὶ ἔτη ἔμμενον οὕτως ἐτοιμοὶ ἀνάμεινουσαι καλοτύχα βασιλόπουλα!.

Ἐμπορὸς τις παρέκει ἐξεποίη ὑφασμα κυανόλευκον εἰδικῶς διὰ τὸ μαγειρεῖον προσωρισμένον, ὡς ζῶσαν δὲ σύστασιν τοῦ ἐμπαρευμένου παρείχεν εἰς θεαν Βοημιδα ἐνδεδυμένην ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν διὰ τοιούτων. Ἢτο δὲ πειστικωπάτη ἡ σύστασις—καὶ δι' ὅσου δὲν εἶχον ἀνάγκην τοῦ ὑφάσματος—διότι ἡ Βοημὶς εἶχεν ἀβροτάγον καὶ εὐτραφῆς τὸ σῶμα, περιβεβλημένη δὲ τὴν κυανόλευκον ταύτην στολὴν ὀμοιάζεν ἀκριβῶς τὰ πελώρια ἐκείνα κινεζικὰ ἐκ πορσελάνης δοχεῖα. Καὶ ἐπαλοῦντο ἀκόμη ἐκτεθειμένα ἐμπροσθέναι τοῦ μαγειρίου καὶ σκούφοι

μαγειρῶν καὶ φυσηρὰ καὶ τέλος βιβλία μαγειρικῆς.

Τοιαῦτη τις ἦτο ἡ μαγειρικὴ ἐκθεσις κατὰ τὰς προχείρους ἐντυπώσεις ξένου ἐπισκέπτου. Ἢτὸ ὅλως ἀλλοίαν ἔποψιν ἐξήτασεν αὐτὴν ὁ ἐνταῦθα τύπος καὶ μακρὰ ἄρρα ἐγράφασεν. Ἀνεξαρτήτως δὲ τῆς καθόλου ἐπιτυχίας αὐτῆς τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι ὑπῆρξεν ἀφορμὴ ἐμπορικῆς τινος κινήσεως καὶ λίαν ἐπιμεροῦς εἰς τὴν μαγειρικὴν βιομηχανίαν. Ἢσως τοιαύτη ἐκθεσις εὐκολότερον ἠδύνατο νὰ ὀργανωθῇ καὶ παρ' ἡμῶν, ἢ αἱ ἀποτυχούσαι ἐκθέσεις ἀνθέων, καθῆσον θὰ εἶχε πολὺ τὸν ἐμπορικὸν χαρακτήρα κ' ἐκ συμφέροντος ἐκθέσται θὰ προσήρχοντο. Μόνον τῶν οἴνων τὸ τμήμα πῶσον πλοῦσιον θὰ ἦτο ἐν ἐλληρικῇ ἐκθέσει!

Αἱ σκέψεις αὐταὶ ἀνεκκοκλῶντο ἐν τῷ λογιμῷ μου ἐνῷ ἐξελλοῦν τῆς ἐκθέσεως γοργῶς ἐβάδιζον ὑπὸ τὸν ἑναστρον καὶ παγερὸν οὐρανόν. Εἶνε τοῦτο προσωπικὸν ἐλάττωμα, ἰδιαιτέρως ἀδυναμία ἀγνοῶ, ἀλλ' ὅ,τι νέον βλέπω ἐν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ εὐθὺς συλλογίζομαι πῶς ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐν τῇ ἡμετέρῃ πατρίδι, τῇ μικρᾷ καὶ μακαρυσμένη Ἑλλάδι.

Δ*

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

Χαριστάτον ἀνεκδοτόν περὶ φιλολογικῆς ἀποτυχίας τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἰταλίας ἀναγράφει ἰταλικὴ τις ἐφημερίς:

Ἡ βασίλισσα Μαργαρίτα συνέγραψε ἀνθολογίαν μύθων, ἀλλὰ τελευταίον ἀπέριψε τὴν ἰδέαν τοῦ καὶ νὰ δημοσιεῖσθ αὐτὴν. Κατὰ τὸν τελευταῖον χορὸν ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὁ Γάλλος πρεσβευτῆς ὁ ἰδιαζόντως τιμώμενος ὑπὸ τῆς βασιλίσσης ἔφερε, ὀμιλῶν μετ' αὐτῆς, τὸν λόγον καὶ ἐπὶ τῶν ἀνεκδοτῶν τούτων μύθων, καὶ προσέθειεν βτι ὁ κόσμος ἐξεπλήγη ὅταν ἐμαθεν ὅτι δὲν θὰ δημοσιευθῶσιν οὗτοι.

— Ὤ, πιστεύσατέ με, ἀπήντησεν ἡ βασίλισσα μειδιῶσα, ὁ κόσμος θὰ ἐξεπλήσαστο περισσότερον ἂν τοὺς ἐδημοσίευσεν.

Εἶτα δὲ διηγήθη εἰς τὸν πρεσβευτὴν πρὸς ἐξήγησιν τῆς αὐστηράς ταύτης πρὸς εαυτὴν κριτικῆς, ὅτι οὐ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἔδοξίμασε νὰ δημοσιεῖσθ διήγημά τι πρωτότυπον ἐν τινι τῶν ἐγγυρῶν περιοδικῶν ἀποστείλασα αὐτὸ ἀνωπύμως.

— Τί δὲ νομίζετε ὅτι μοὶ ἀπήντησαν; μίαν καὶ μόνην λέξιν: «Cestinato» (Ἐρρίφθη εἰς τὸ καλὰθιὸν τῶν ἀχρήστων χαρτίων). Ἀπὸ τοῦ

χρόνου τούτου, προσέθηκεν ἡ βασίλισσα, εὐχαριστοῦμαι μὲ μόνον τὸ στέμμα τὸ ὁποῖον φέρω καὶ δὲν ζητῶ ποσὺς νὰ δρέψω καὶ φιλολογικὰς δάφνας.

M*

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Οἱ σχοινοτενεῖς καὶ μεγάλοι τίτλοι ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς μεγεθυντικούς φακούς: οἱ εἰδήμονες γνωρίζουσι τὴν ἀξίαν των καὶ τὴν αὐτασίαν των, ἐνῶ τὸ πλῆθος χάσκει ἐξ ἐκπλήξεως.

Πολλὰ δυστυχία εἶνε τόσον καλῶς μετρημισμέναι ὥστε φαίνονται ὡς εὐτυχία.

Ποσάκις ἐν τῷ βίῳ ἡ ἰσχὺς δὲν εἶνε ἡ προσωπεῖον φερόμενον ὑπὸ τῆς πονηρίας καὶ τῆς ἐπιτηδειότητος!

Ἡ εὐτυχία ὑπάρχει μόνον ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν δυστυχῶν· ὁ καλούμενος εὐτυχὴς συνήθως δὲν γνωρίζει τίποτε περὶ τῆς εὐτυχίας του.

Ἐάν ἐπιδιώκῃς πάντοτε μείζονα εὐτυχίαν, τότε σὲ ἐγκαταλείπει καὶ ἡ μικροτέρα τὴν ὁποῖαν ἔχεις. Ἐπεὶ δὲ ἀντλεῖς ἀπὸ τοῦ ὠκεανοῦ, εἶτε ἀπὸ μικροῦ ῥύακος, οὐδέποτε θὰ παραλάβῃς πλεῖστον ὕδωρ ἢ ὅσον χωρεῖ ἐν τῷ ἀγγεῖῳ σου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Μετὰ τὴν μελίτιδα τῶν Γάλλων καὶ τὴν ρομπορτίδα τῶν Γερμανῶν, τὰς δύο φοβεράς ἐκρηκτικὰς ὕλας, αἱτινες πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθῶσι κατὰ τὸν προσεχῆ πόλεμον μεταξὺ τῶν δύο τούτων κραταιῶν ἔθνων, ἔχομεν τὴν πολεμίτιδα (Ballite) τοῦ Σουηδοῦ ἐφευρέτου Καρόλου Λάμ. Ἡ νέα ἐκρηκτικὴ ὕλη δὲν περιέχει νιτρογλυκερίνην, ἀλλ' ἄλλας χημικὰς ὕλας, ἐδόθη δ' εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα πολεμίτις, ἐνεκ τῶν πολυτίμων ἰδιοτήτων της διὰ τὰ πυροβόλα ὄπλα. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς ἀσφαλείας τῆς χρήσεως ἡ πολεμίτις ὑπερέχει πάσης ἄλλης ἐκρηκτικῆς ὕλης. Δὲν ἐκρήγνυται διὰ τῆς προσεγγίσεως πρὸς εὐφλεκτὰ σώματα εἴτε σώματα ἰσχυρῶς θερμανθέντα. Οὕτε διὰ τῆς προστριβῆς δὲ ἢ διὰ τῆς κινήσεως ἐκρήγνυται καὶ δύναται κάλλιστα νὰ ἀποθηκευθῇ ἢ νὰ μετακομισθῇ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ἄνευ φόβου αὐτομάτου ἀναφλέξεως. Ἡ ἐκρηκτικὴ δύναμις τῆς πολεμίτιδος εἶνε τριακονταπεντάκις ὑπερέτερα τῆς δυνάμεως κοινῆς πυρίτιδος τηλεβόλου. Τὸ σουηδικὸν πυροβολικὸν ἔκαμ' ἐπ' αὐτῆς σειρὰν πειραμάτων, ὧν τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν εὐχάριστα. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν ἔκαμ' ἀνάλογα

πειράματα, ἐξ ὧν κατεδείχθη ὅτι ἡ νέα ἐκρηκτικὴ ὕλη ὑπερέχει καὶ τὴν βιβακωπορτίδα, καὶ ὅτι ἐν ὁποῖοιμῳ τιθεμένη εἶνε ἐξησφαλισμένη ἀπὸ πάσης τυχαίας ἐκρήξεως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πολεμίτις δὲν ἐκρήγνυται ἢ διὰ τοῦ κλονισμοῦ ὃν ποιεῖ ἡ ἐκρηκτικὴ καψύλου ἰδιαιτέρου, δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀκινδύως ἐν ταῖς ὑπονόμοις καὶ ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ.

Ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς διαφόροις χώραις ὠρισμένα τινὰ εἶδη δένδρων, αἵτινα φέρεται ὅτι προτιμᾷ ἰδικζόντως ὁ κεραυνός. Ἐν Ἀγγλίᾳ τὰ ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ μᾶλλον προσβάλλόμενα δένδρα εἶνε ἡ πετελέα, ἡ δρυς ἢ μελία καὶ ἡ λεύκη, ἐφ' ὧν καταπίπτει ὁ κεραυνός προτιμότερον ἢ ἐπὶ τῶν ἐγγύς ὑψηλοτέρων δένδρων. Ἐν Ἀμερικῇ τὰ μᾶλλον προσβάλλόμενα δένδρα εἶσιν ἡ πετελέα, ἡ καρύκη, ἡ δρυς καὶ ἡ πίτυς. Ἐν Γερμανίᾳ ἐπὶ 265 δένδρων, ἐφ' ὧν κατέπεσαν ὁ κεραυνός, ὑπελόγησαν ὅτι 165 ἦσαν δρυς. Φαίνεται ἀπομένως ὅτι τὸ καλὸν ἢ κακὸν τοῦ ἀγωγοῦ τῆς οὐραίας δένδρου τινός ἔχει μεγαλειτέραν σημασίαν ἢ τὸ ὕψος αὐτοῦ. Ὡσαύτως καὶ ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους καὶ ὁ τρόπος τῆς συγκοινωνίας τοῦ δένδρου πρὸς τοῦτο σημαίνουσι πολὺ. Ἐάν ἐγίνοντο ἔρευναι ἀκριβεῖς ἐπὶ πάντων τούτων, ὅα ἠδυνάμεθα ἴσως νὰ γνωρίζωμεν ποῖα εἶδη δένδρων πρέπει νὰ φυτεύωμεν περὶ τῶν κατοικιῶν, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν κεραυνῶν.

Ἰάπων τις ἐφεῦρε τελευταῖον μέθόδον ὅπως κατασκευάζεται χάρτης ἐκ τῶν θαλασσίων φυκῶν. Ὁ χάρτης οὗτος, ὅστις εἶνε λίαν στερεός, εἶνε ἐπίσης τόση διαφανὴς ὥστε δύναται νὰ χρησιμεύῃ ἀντὶ ὕλων τῶν παραθύρων. Ἐπίσης βάφεται λαμπρότατα καὶ δι' αὐτοῦ δύναται νὰ κατασκευασθῶσιν ἀπομιμήσεις τῶν παλαιῶν ἐξωγραφημένων ὑαλωμάτων.

Ἡ βιομηχανία τῆς μετάξης ἐν Ρωσίᾳ συγκεντρῶται εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Μόσχας, τῆς Πετροπόλεως καὶ ἐν τῷ πολωνικῷ κράτει. Ἡ ἐτήσια παραγωγή τῆς μετάξης ἀνέρχεται εἰς 75 ἑκτομμύρια φράγκων. Ἡ δὲ παραγωγή τῆς μετάξης ἐν Εὐρώπῃ οὕτως διανέμεται. Γαλλία 685 ἑκτομμύρια φράγκων, Γερμανία 225, Ἀγγλία 220, Ἑλβετία 80, Ρωσία 75, Ἴταλία 42, Αὐστρία καὶ Οὐγγαρία 15, Ἰσπανία 25. Οὕτως αἱ διάφοροι τῆς Εὐρώπης χῶραι παράγουσι μέγιστον ἀξίας 1, 407, 000, 000, φράγκων.

Αἱ ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες ἀναφέρουσι τὰ ἐξῆς αξιοπερίεργα πειράματα. Ἐν ἀγρῷ ἐσπαρμένῳ διὰ γεωμήλων καὶ ριζῶν, ἐνέπηξαν κλίμας χαλκοῦ καὶ ψευδαργύρου εἰς 30 μέτρων ἀπόστασιν ἀλλήλων καὶ συνέδεσαν ταύτας διὰ μεταλλικοῦ σύρματος. Οὕτω κατασκευάσθη στήλη ἠλεκτρικῆ, ἥς τινο; τὸ ραῦμα ἐνήργει ἐπὶ τῶν ριζῶν τῶν φυτῶν. Συγκρίνοντες τὰ οὕτω βλαστήσαντα φυτὰ πρὸς ἄλλα ἐτέριον ἀγρῶν παρετήρησαν ἀξίησιν πλάτους 15 μὲρ ἐπὶ τοῖς 100 εἰς τὰς ράδας καὶ 25 ἐπὶ τοῖς 100 εἰς τὰ γεωμήλα.

Ἀληθῶς ἰσχυρὰ καὶ εὐέλπιδα ἔθνη εἶνε ἑκαῖνα, παρ' εἰς ἡ σωματικὴ ἀγωγή βραίνει ἐκ συμφοῦντος μετὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦ πνεύματος, τοῦ ἠθους, τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς θελήσεως.